

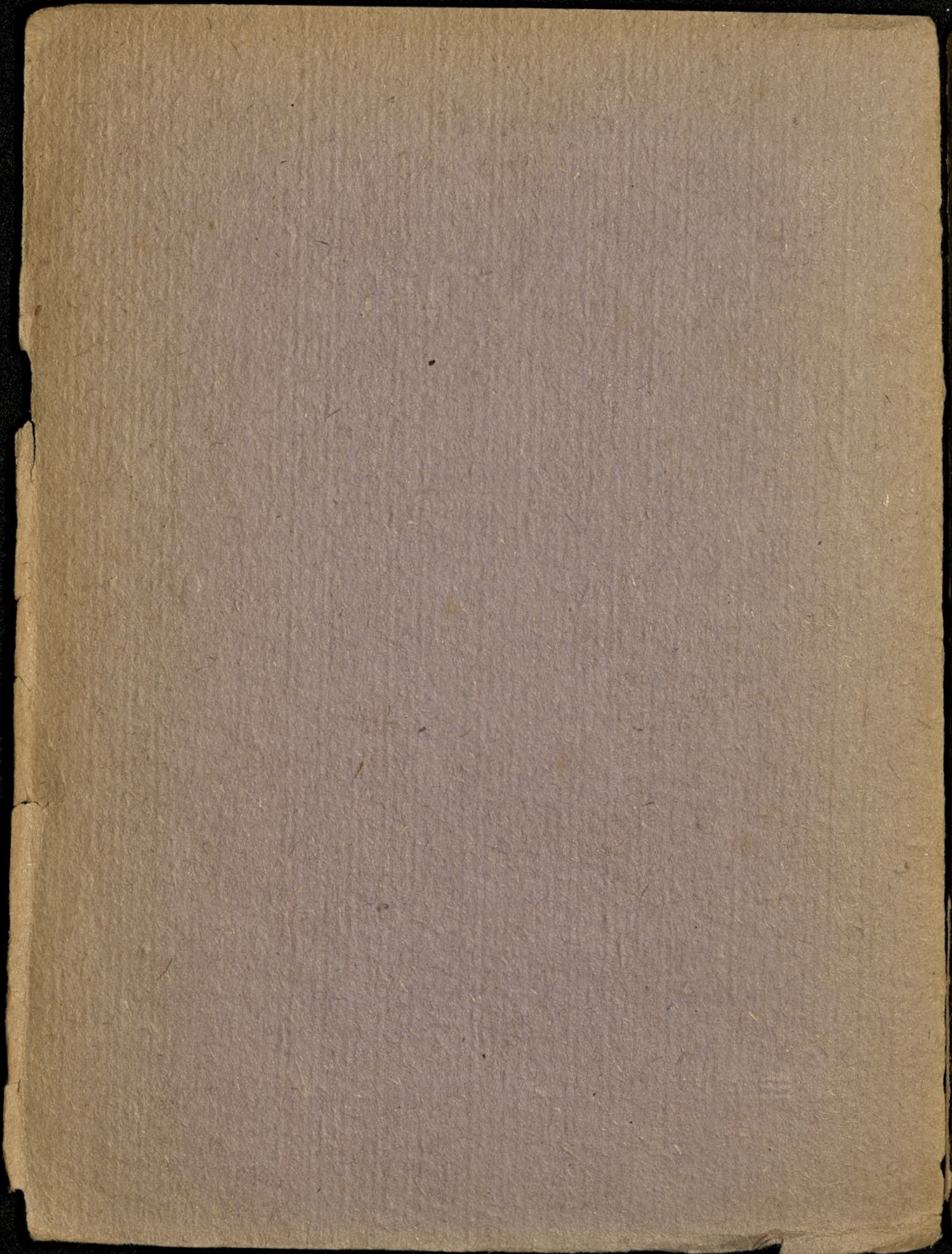
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

108511

Carolovnica s Starega grada

Povest
iz srednjega
veka.

Čarovnica s Starega grada

Povest iz srednjega veka.

Spisal

Josip Ogrinec.

IV. natis.

V Ljubljani, 1922.

Založil in prodaja ANTON TURK v Ljubljani.

108511

108511

98994/1950

395008994

Tisk tiskarne J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

I.

Tik prijaznega mesteca *Kamnika* stoji čolnasta gora, *Bergantova* po imenu. Vrhunje štrli iz okrog in okrog zarastlega lesovja siva razvalina. Zdi se, da ta mutasti ostanek iz davno že preteklih, v mračno meglino nam zakritih časov, preti še dandanes meščanom, čeprav ga časov zob do malega že zglodal in skrušil v prah in v pepel. In človek, ko dospe med samotno, zapuščeno ozidje ter premišlja, kako te črnomarogaste stene, dasi že toliko časa podvržene kateremukoli vremenskemu razsajanju, vendar pa popolnemu poginu še zmeraj kljubujejo, živo pričevaje, da so tlačanske roke naših pradedov znašale za tek in vek — ko premišlja vse to, polasti se ga nehoté neka sveta groza, in spominjajoč se one preteklosti, ko se je namestu le-te ogromne groblje še veličast dvigala v ozračje, slika si v živih podobah reči, ki so utegnile ondi gori biti in goditi se kedaj, ali nikoli.

Na prostoru splošnega razdejanja, kamor bi se nekdanji duhovi shajali in šepetali si v nočni tišini, vidi človek naenkrat gizdavo poslopje, močno, nepristojno trdnjavo, na kateri prebiva tuj, nemški graščak, ki brezvestno zatira slovenskega kmeta, tlačana svojega, ter se prešerno posmehuje njegovemu pravičnemu srdu in grozenju. Mestu posameznih, narušenih sten, na katerih zdaj mačjeglavci sovjak o polnoči tožno skovika po zgrešeni samici, gleda temno zagorele stolpove, iz katerih čuvajev rog zamolklo doni v nižavo, kadar kak protivnik preži kje v obližji. Tod, preko peščenega blata, iz katerega dandanašnji krčevito poganja drenova trš, predstavlja si zalo okrašene stanice, prostorne dvorane in hrame, obložene z raznovrstnim bogastvom. Tam, kjer se požrešna orla kavсата za oropano mrho — plemenitih vitezov dragocene gostije; njih divje rajanje ondi, koder zdaj burja prosto vihra s prahom ter ovijaje se okoli robatega zidovja cvili, sika in neznano buči. In res, kaj velja, da se je nekdanj mehkužil graščak, da si je postiljala grajska gospodična tamkaj, kjer posehmal pisani gad leže strupeno zalego?

Vendar, to je res le negotova domišljija, katero bi si častiti bralec utegnil z resnejšo in primernejšo nadomestiti. Naj bode tu raje omenjeno,

kaj kranjski letopisec Valvazor znamenitega in zanesljivega poročča o nekdanjem tamošnjem gradu, poprej „K a r n e k“, dandanašnji „S t a r i g r a d“ imenovanem. Pravi, da so ga Ortenburški grofje dali sezidati v dvanajstem stoletju, in našteva nekatere slovite rodbine, ki so potem prebivale v njem. Poslednji Karnečan pa je bil A h e c s T u r n a. Ko mu je strela tam gori ubila hčer, preselil se je z nemilega kraja v K a m n i k; vendar pa je še z bornimi tvarinami preskrbljeval zapuščeni grad, dokler se mu 1670. leta pogrezne ostrešje.

Pa tudi ljudstvo si še marsikaj pripoveduje o Starem gradu. Tako na primer kaže obok, pod katerim bi bila mogočna, železna vrata vrazila; drugje o napol zasuti jami pa pravi: „To je bila podzemska ječa.“ Kdor je bil pahnjen tja noter, ta ni nikdar več videl belega dne. Jedila so se mu s pelom potrošena spuščala po vrvi, dokler ni revno preminil od glada in smrada! Teman brlog, dober streljaj od zidovja, jim je nekdanje skrivno izhodišče iz grada. Skozi tisti rov bi bili Karnečanje vtekali, ako bi jim bila skrajna nevarnost zažugala. Da, pa še več! Pripovedujejo tudi dogodke, sklepeje jih s Karnekom, kakor jih v poglavitni črti podajajo naslednje vrstice.

II.

Bil je eden tistih prijetnih popoldnevov pomladanskih, ki s svojim cvetjem in duhom tako dobrodejno blažijo človeško srce. Solnce že spre-koma sije v grad Karnek in stekla žareča odse-vajo. Ob oknu, s katerega je lep, prostran razgled dol na Kamnik, sloni graščakova hči. Dekle je še detinsko mično, pa zdi se, da tudi nežnega de-višтва sladke slutnje in želje že objemajo njene mlade ude. Ljubeznivo glavico upira v dlan do komolca gole, snežnobelega desnice. Krotek mir jej počiva na zalo cvetočih licih, dokazovaje, da še nikaka bridkost ni ranila nje srca. Lahka sapica jej pihlja v plave laske in se igra z njimi, dvigaje jih z gladkih senc. O nedolžna, presrečna Ida! Ali želi kaj, ali hrepeni po čem? Mirna, zadovoljna duša se jej le otroško vesela raduje nad svetlim, črešnjevim cvetjem, katero lahek vetrič raztresa povprek ravno ozelenelega drevja. Šestnajstkrat je že videla, kako hitro, hitro mine zali cvet, ki ga rodeva rajska pomlad, pa nobenkrat jej še ni prišlo na misel, da kakor to cvetje, razbeži mladosti cvet, razprše se pomladne sanje v človeškem življenju!

Blizu pod oknom stoji staro kostanjevo drevo, sloneč z debelo vejo na graščinsko steno. Tjakaj,

kjer se je bila mladika rogovilasto precepila, nanesla si je ščinkovska družinica gnezdo. Kar ga je bila Ida zagledala, bila jej je prevelika radost opazovati, kako veselo in skrbno stara dva od zgodnjega jutra do poznega večera obletavata zakonsko posteljico pa pitata drobne gojenčke! Glej, ravno je samica priletela s krivečo se gosenco v kljunu! Polgodni mladiči, spoznavši takoj svojo mater vsi obenem dvignejo glavice kvišku in široko zazijajo. V tistem hipu zviškoma šine sokol nad nje, stegne ostre kremplje po njih, pa predno ugrabi katerega — zadene njega pušica od nekod, da se mrtev prekucne na zemljo.

Ida, ki je v tem hipu vzkliknila in zgenila z ročico, pač, da bi preplašila kruto grabežljivko, se srčno zveseli te nenadne spremene. Kdo neki je tisti, ki je rešil ljube živalice v skrajni nevarnosti in s tem tudi njej tolikanj ustregel? Radovedna se nekoliko nagne čez okno, da bi videla. Res zagleda človeka, ki ravno pobira tako dobro pogodен plen. Petelinovo pero se mu guglja na klobuku, izpod katerega mu gosti kodri visijo na rame. Lovsko obleko ima lično in dragoceno; mora biti kakega veljavnega kamniškega meščana sin.

Mladi lovec se zopet skloni pokonci, in ko se tudi ozre na drevo, kjer stara ptiča zdaj vsa srečna

čivkata in s perotnicami božata svoje male ljub-
 lenčke, razloči deklet, kako čvrst korenjak je ta
 mladenič, kateremu zahvaljevati se jej srce veleva.
 Zgolj detinska malosrčnost jo ovira, da si ne upa
 nagovoriti nepoznanega človeka, vendar se ne-
 mirno zganè tam gori, da njen gibljaj precej obrne
 mladeničevo oko na okno.

Ida mu kar nehote prijazno nakima, potem pa
 se urno skrije v stanico, sramovaje se pred rado-
 vedno ozirajočim se lovцем. Bojazljivo se stiska
 v zakraj, sope pomalo in tenko sluša, dokler več
 ne čuje korakati oddaljajočega se mladeniča. Tedaj
 skrivaj pogleda dol, ker enkrat bi ga vendar še
 rada videla. In vidi ga, ozirajočega se nazaj na-
 ravnost proti oknu, želeč si ga nazaj, ker se jej
 dozdeva, da mu je velika dolžnica, pa da bi se
 mu posehmal lahko vpričo zahvaljevala.

Mladi lovec je kmalu odšel iz grajskega obližja
 ter se napotil navzdol po opolzki stezici, držeči v
 znožje Bergantove gore in od tod v mesto. Sto-
 pajoč mimo previseče strmine nenadoma čuje znan
 glas:

„Ho-hoj, Kocijan! Kam pa tako brž?“

Lovec se ozre in ugleda svojega znanca Pe-
 taca, ležečega na mahovitih tleh. Voščeč mu dober
 večer povabi ga s seboj, rekoč:

„Mračni se. Dej, vstani, greva skupaj, da prideva domov pred nočjo.“

„Alo pa, vsi trije! Po konci, Tiktak! Saj si že odpočil si!“ rekši podreza svojega tovariša poleg v resji.

Poslednjega ni bil opazil Kocijan, in zdaj, ko nenadoma izve o njegovi pričujočnosti, prihaja mu nekako tesno v prsah. Tiktak namreč je bil že na oči precej nenavadna prikazen. Visoka, koščena rast, dolgoličen, mršav in resasto porastel obraz, goste, staknjene, črno-čopaste obrvi, hude mačje oči in dolge, rjave mustače kraj širokih nosnic; to vse je bilo na eni osebi, pokriti z uhlasto kučmo in zaviti v temno plahto dopetačo — bil je Tiktak.

Ker se je stanovitno ogibal meščanov in najraje samotaril po hostah, šla je pri tedanjih Kamničanih čudna govorica o njem. Nekateri so trdili, da zalezuje čarovnice, ter da jim tudi uhaja čez mejo; nekateri celo, da se brati s samim hudičem; vsem pa je bil velik vedež, do katerega se jih je mnogo zaupno obračalo, iskaje pri njem pomoči zoper neštevilne posvetne križe in težave. In koder je Tiktak mimo hodil, povsod so otroci s pota begali pred njim, in stare babe v gručah glave stikale za njim.

Ko Kocijan tedaj vidi, da se mu tudi le-ta malo prijetni gost pridružuje, poseže vsaj po daljših korakih, da bi ga kar najdalje imel za petami.

„Grum ti preklicani!“ se shudi v sredi korakajoči Petac, spotoma spotaknivši se ob korenino. „Glej, pa sem zopet ves božji dan krivorepil po gori in Pijavšneku, pa za nič!“

„Vidiš, jaz pa ne hodim prazen!“ pravi Kocijan, kazaje mu sokola.

„Saj res; ali kje te je vendar počakal tisti sra-koper?“ vpraša Petac zaničljivo.

„Sokol je, sokol!“ poudarja užaljeni Kocijan in pristavi: „In pa le ti poskusi, kako ta skobja žival čaka človeka. Dobro, dobro sem moral pomeriti, da sem ga zbil z visokega kostanja, ko je ravno grabil po mladih ščinkovcih. — Grajska gospodična mi je še prikimala na tako srečo.“

„Kaj — grajska gospodična? Nu, ima že tebe raje od mene! Sveti Pankrac, moj patron, naj mi ne pomaga v nebesa, če se prav zavoljo nje ne vračam tako prazen in gol!“ trdi čemerni Petac.

„I, kako njo dolžiš tega?“ vpraša živo Kocijan.

„Kako? Kakor vsi drugi, ki ti vedo in po mestu govore, da je Ida, ta graščakova hči — čarovnica!“

„Ona — čarovnica?“ ponovi Kocijan in strmi. Čez nekaj časa dvomeč meni: „Ali pa to krivičenje ni hudobno natolcevanje?“

„Kaj, natolcevanje praviš ti? Kar ljudje dosti govore, je bilo od nekdanj rado res, pa je še zdaj. In, če pomislim, da meni, pa menda tudi vsakemu drugemu vse navskriž in narobe gre, pa naj reče, če ti ni kakega gruma kje?“

„Da, marsikaj se marsikomu ne izteka po volji, pa zakaj? Čeprav so temu krive kaj tudi čaravnice — moraš ti vedeti, da se teh dandanes ne manjka nikjer! Na Idi pa jaz ne nahajam tistih znamenj, da bi dejal —“

„Ho, ho, ho!“ zakrohoče se Petac in obrnivši se proti zadaj hodečemu tovarišu meni: „No, je že oslepila in urekla tudi tega, da se tako spakovo poteza za njo; je ga, je, jeli Tiktak?“

Tiktak zamolklo zakolne, ne reče pa nič; Petac pa nekaj hitreje stopivši za urnim kažipotom začne:

„Čakaj, čakaj, ti Mavrinov; naj ti jaz povem eno svojo — boš videl! Dve leti se ženim že in ženim, in vse je potem, da bi moja Pocinka bila Petaška — pa ni! Ravno narobe! Bolj ko pritiskam za njo dalje sva vsaksebi! Kako je to? Jeli, pa nihče ne vtiče nekaj med naju?“

„Lahko; ali zato pa vendar ne smeš dolžiti Ide.“

„I molči, da jaz izgovorim svojo! Je, je ona čarovnica, in še najzrelejših ena, da veš, ti prismoda! No, kar se je ta spačja nemarnost ozelenila na Karneku, tolče nam toča strnino leto za letom; stari pa tudi trde, da ves čas poprej ni padlo toliko peska. In odkod ti huda ura vselej prihaja? Ali si brljav, da ne vidiš, da se oblak vsakrat zgosti in počrni ravno nad Karnekom, da se ravno nad gradom bliska, grmi in rožlja v megli, kakor bi sam zlodej iz spodnjega kraja migal z rogmi in škripal z zobmi? In, zakaj mi je strela lansko jesen razklala hruško s sedmerimi vrhovi — zakaj? Zato, ker sem bil prej ta dan do dobrega proklei vso čarovno zalego, ki mi je s pišem in vriščem plesala in vihrala po strehi — zato, če hočeš, da veš! A za tisto drevo naj bi že bilo — da bi se ne bil še tisti dan prvokrat skregal s svojo Pockinko, ki zdaj še danes na ta dan nič kaj ne mara za me! Zdaj mi pa reci, če to niso reči, ki v oči drezajo človeka?“

„Sodiš lahko.“ ugovarja previdni Kocijan.

„Toda vse to še ni nič,“ nadaljuje Petac, „ko bi še nekaj ne bilo. Le čakaj! Lani, o veliki žetvi ti je zrela strn že tehtala v razore. Jaz ometem prazne predale in takrat ti tudi zmečkam dva kri-

žasta pajka, ko še nisem vedel, da čarovnice paso tudi tisto golazen! Kar, na večer tistega dne — pripodi se ti črn oblak izza Karneka in na pomižaj se ti toča na vse križe božje vsiplje iz njega. Jaz reva ti vlečem orodje pod milo nebo, mečem in obračam ga narobe, to z ostrino navzgor, to z rogovilo, češ, da preženem čarovnega vruga. He, boš ga! Ko je bil do zadnje bilke strl polje, miroval je sam od sebe. Tedaj pa hitim k bolni materi v hram, sporočit jim neznano gorje. Ali groza, kaj menita? Že so pojemali, život jim je otrpnil, ali desni kazalec se jim je še krčil in meril naravnost sem gor proti gradu. — In česar mi rajnice jezik ni mogel več praviti, to sem bral v njih steklenih očeh, in sem bral: da vsa ta nesreča nam vshaja s Karneka! O rajna mati moja — zdaj se že gori sveté! to so umeli na čarovnice drugače bolje kakor jaz, ti in pa le še kak drugi; umeli so se, umeli vselej, zlasti pa umirajoč! Nikoli ne pozabim, kaj so mi bili rekli ondaj, ko se je ta grajska spaka izlegla tu gori. Dejali so: „Ponkrec, veščca, kadar zaleže zarod, sama pogine.“ — Idi pa je mati umrla na njenem porodu, veš! In meniš ti, da Trebuščak, njen stari ne ve, kako spako goji? Dobro! Zato jo pa tako skriva pred svetom, in zato, da bi je ne poiskali

pri njem, ko nam nalašč prizadeva toliko škode po njej. A kaj bi ti še pravil? Vprašaj, noben pameten človek ti drugače ne poreče!“

Petac umolkne, ponosno nadejaje se, da je prepričal svojega ugovarjalca, ki pač nekaj potrta na duhu, vendar pa nepreverjen in izdajaje svoj bridki dvom pravi:

„Naj ti vse to bode tako, ali tako, jaz pa Trebuščakove hčere ne dolžim hudega. Imel sem že nekolikokrat priliko videti jo od blizu. Kako bi ta krotki, ta ljubi otročaj mogel biti že grda, nevoščliva čarovnica!? To ti naj verjame, kdor hoče — jaz ne!“

„Ha, ha! Vidiš, da te je ta nemarnost res že urekla! Da, da, krotkolična in brhka je ta zel spačja, to je. Oni dan, ko sem jo gledal od strani, se mi je zdela skoraj gorja od Pocinke. No, pa je tudi čarovnica že zdaj večja, kakor bo moja — če bo kedaj moja, — pri svojih devetdesetih letih, če jih učaka. Toda, jaz pa nisem tak, ti bedak, da bi se spotikal nad njenim gladkim obnosjem, nikar da bi se zazijal vanjo, kakor ti, prismođa ti prismojena — Mavrinov sem ali pa tja! Ne, ne! jaz še le pravim: ta žival golobinja — pa ni golobica, je skobec, ki ima kremplje, ki ima

kljun zavihan in ki kavsa. Pa kavsala nas bo in skubila, dokler ji ne zavišemo kljuna, tistega kri-vega! O, pa saj to tudi njej ne odide! Moramo ji posvetiti, kakor vsaki drugi taki!“

„Petac, to ti pravim —“

„Hm, kaj bi se trgal za hudiča!“ hrešči Tiktak, ki je dozdej ves čas molče poslušal prepiranje.

Kocijanu pripravljene ugovor zmedli na jeziku, čudni vedež pa začne modrovati:

„Nečem tajiti, da imam opaženo, koliko zvezd je na mali pedi neba, koliko grč v nebeških vratih, koliko brazd pod strniščem zlati potoki teko; ali to je zopet vsa druga — pečati se s čarovnim oneganjem! — Na jesen, ko se žabe začno zarivati v blato, ko navratič otresa seme, tačas bo ravno sedemnajst let, ko sem nekega dne po tem lesu iskal divjine za sedmino po rajnem Koposcu — je tudi toliko storil na tem svetu, da gori ne bo posedal za vrati! Od jutra do večera begam in se peham tod okrog, iztaknem vsak brlog, preskakam grm in strm, in vendar na vse zadnje nimam ne perja ne dlake. — Prazen pa nočem domov! Truden se poravnam na tla poleg debele peči, dober skok od grajskega ozidja. Pod-se napulim mahu, da bi na mehkejšem počival! Ho-

čem zadremati, pa kar ne! Nekaj mi šine v glavo. Planem po konci, izrujem čop suhega resja, ukrešem ogenj, nažgem. Pri svetlobi na drobno prebrskam ležišče, premencam od zglavja do znožja, ako bi v njem bila kaka koreninica? Nobene! Ležem nazaj, križem sklenjene roke dam pod butico in gledam kvišku. Vedel sem pa že dobro, da nekdo uganja uroke z menoj! Kar na tisto zijalo goreča svetinja strupeno priblizga mimo mene, žvižgaje, kakor peklenšček, če ga na prste pokličem po večernem zvonjenju. Začnem premišljovati, kakšna kuga, da ravno to noč ves čarovni hudelj preži na-me. In spomnim se, kaj mi je botra zažugala leto poprej, ko sem ob grmenju na razpotju, kjer trije studenci križem izvirajo, pazil v tistem vodotoču, da sem videl kako se čarovna spakarija zbira v oblakih. Napovedala mi je rekoč: Čarovnice se gotovo maščujejo nad onim, ki se vtiče v njihove skrivnosti. — Prokleta revno maščevanje! dejal sem si; kar na tiste besede se strese grad Karnek, zmaje se vsa Bergantova gora in okolo in okolo mene, nad menoj, pod menoj drdra in buči, kakor bi gore letele na kupe. In celo v gori prav pod grajskim temeljem pa stvar bunkne ob stvar pa čuje se vik in krik človeških glasov tikoma za steno ob mojem ležišču. Jaz hočem, da hlastno

rinem pokonci; ali naenkrat se neki črni mrak, kakor mora, vleže name, in kaj potlej — tega ne vem! Vsega raztrganega in potolčenega, kakor bi se bil pretepal s samim hudičem, našli so me družega dne in pobrali doli na bistriškem produ. Kako sem se privalil tja doli, tega ni nobena človeška glava uganila. Pozneje pa sem zvedel, da je tisto noč grajščakinja povila otroka in umrla.“

Tiktakova neznana pripoved tolikanj pretrese oba poslušalca, da izprva nobeden ne črhne nobene in nekaj časa na to le hoja popotnikov moti večerno tišino. Petac je prvi, ki potem natihoma reče:

„No, ti Kocijan! Jeli, miši so gomazele v notranji gori? Prismoda! Čarovna zalega, ki nori, je tu notri. In naj se le ta skalna lupina enkrat razpoči — to ti bo čarovna nemarnost vrela na dan, kakor roječe čebele iz ula. In tačas bodo ubogi ljudje tudi slišali, kaj se pravi človeško gorje! No, pa do tačas, — Bog ve, kje že bom jaz in Pocinka.

Med tem trijaci dospo v znožje gore. — Petac, prisvojevaje si dobitek pravde in nanašaje se na svojega privrženca na strani, bije ponosno s podplati ob tla, da vsevprek odmeva. Tiktaku se grdo spačeni obraz kremži na hudoben posmeh, česar pa nihče ni videl v mraku.

Le Kocijan se bori z bridkimi dvomi. Dasi se mu onih dveh neznani navodi dozdevajo tehtni, vendar mu neki notranji glas ne pripušča, da bi jima pritezal z dobro vestjo. In bolj ko premišljuje, kak grozen sum valita na dekle, kateri je pred kratkim videl v ljubeznivi, nedolžni obrazek, huje se mu srce vzdiguje na nju. Ne more se torej premagati, da bi, ločeč se, skoro grozeč jima ne rekel:

„La čakajta! Jaz pa sam hočem resnici v oči; potlej naj se pa varuje, kdor Ido pripravlja ob dobro ime!“

„Kaj? Kako se ustiš, ti mlečnik, ti, ki še ne veš, kaj so čarovnice — da, varovati se jih mora!“ vpije Petac za odhajajočim Kocijanom.

„Le pusti, kar pusti ga, ker ni vreden, da mu privošiš besedo. Jaz hočem skrbeti, da mu bodo njegove marnje presedale!“ tolaži in žuga Tiktak.

„No, to pa povem, moji Pocinki povem, katero ima Mavrinov! Saj jo ima — poznam človeka; pa če tudi jo nima, povem ji pa le; naj potlej še kateri drugi Kamničan zve, za kakšne ljudi se poteza ta mladi Mavrin!“

„Petac, nič — kar tiho bodi in pa molči; za to ti tvoj delež ne odide, jaz pravim! Zakaj, utegnem

te še dobro rabiti kedaj," opominja Tiktak in obeta Petacu.

„No, pa molčim, saj lahko. — Če me Pocinka povpraša kaj, pa porečem, da nič ne vem — jeli, pa bo.“

Pomenkovaje se to, prikoračita do bistriške struge. Petac se čez brv napoti v mesto. Tiktak pa se kakor temna senca v mraku vleče ob Bistrici do tako zvanega „črnega Jošta," ki je samotno krčmaril „pod goro.“

III.

Svoje dni — pripovedujejo — je bival na Karneku sila glasovit graščak. Izmed treh reči, da je njegovo ime slulo do devetega sela, bila je prva: preveliko bogastvo njegovo. Če se je namreč oziral dol z vrtoglave višave, gledal je zelene gorice in temne dole, prostrano polje in pasovne ledine: pa vse to je bilo njegovo. Zraven tega je na prste prešteval svoje gradove po sosednih deželah, zlato in srebro pa je meril na mernike.

Drugo, radi česar so ga njegovi podložni spoštljivo jemali v misel, bili sta njegova očetov-

ska ljubezen in blagodušnost do njih. Nasproti svojim vrstnikom, ki so neusmiljeno odirali kmeta, tlačana svojega, je bil on edini, ki je, v svoji svesti si trdobe kmečkega stanu, jemal le toliko, kolikor je vsakdo lahko pogrešal. Zatorej so ga povsod radi spoznavali za svojega gospodarja, ter ljubili ga in blagoslavljali.

Malo menj, ko to dvoje, slul pa je tudi zavoljo svoje sredotelesne obilnosti. Bil je namreč človek majhne rasti, trebuha pa tako raznešenega, da so ga po tem sploh imenovali Trebuščaka. Neokreten, kakor je bil zavoljo tega, zapuščal je le redkokrat priljubljeni grad Karnek in lepo pa prijetno površje okoli njega.

Graščak se je dajal malokdaj prenašati v nosilnici, le kadar je imel kak poseben opravke pri svojih bližnjih sosedih Kamničanih, ker tako se mu je najbolje zljajšala in skrajšala pot do meščanov. Dvajset odbranih čvrstih korenjakov ga je vsakokrat nosilo s strme gore navzdol in ravno toliko jih ž njim sopihalo nazaj gori. In težavni posel se nikomur ni silil, ampak mladeniči kamniški so le skušali se med seboj, kdo pojde pod Trebuščakovo sedlo. Graščak pa vedno spoznavaje in ceneč to njihovo vdanost, odpusti zatorej vsakoršno davščino vsem meščanom.

Te, tako prijateljske razmere med Trebuščakom in njegovimi najbližjimi podložniki store, da je Trebuščak dovolj srečen, zmerom vedrega duha, ter da toliko manj čuti nadlego svoje telesne preobilnosti, katera bi mu sicer utegnila greniti življenje. Da pa se še menj zmeni za to, temu je vzrok Ida, edino njegovo dete. Poslej o prvem porodu umrle mu žene je živel in skrbel le za - njo. Živeti ga je veselilo zlasti le zavoljo nje, ki mu je bila vrhunec vse sreče na zemlji. Varuje jo toraj kakor punčico lastnega očesa. Najrajši sam kot najzanesljivejši varuh čuje pri nji in se pogovarja ž njo. Po tem je tudi njegova očetovska skrb za - njo. Brž namreč, ko deklica toliko odraste, da se ji jame duh razvijati, izbere ji po tedanji šegi njegovih vrstnikov dušnega gojitelja, patra Lazarja iz bližnjega samostana. Ta mu je bil že nekdam mil prijatelj in osebni svetovalec v marsičem, torej mož vreden popolnega zaupanja.

Tako postaja mlada Idica dan na dan lepša na duši in na telesu, gojitelju kakor očetu na preveliko srečo, katero vživa on daleč od posvetnega hrupa tih in miren zraven nje.

Vendar, kaj in dotlej je pač pozemska sreča človeku?

Blizu sto let pred tem je bila neka pravda vnela resnoben razpor med Kamničani in slovito dedino Gallenberško. Prepirajoči stranki se dalj časa pikata med seboj, nazadnje pa se Nikolaj Gallenberg oboroži in pridruživši si tropo prijaše v Kamnik, polasti se siloma najzoprnejšega mu protivnika, sodnika mestnega, odpelje ga s sabo pa nekaj let obdrži v zaporu. Meščan Habakuk, ki je pri ti priliki hrabro zaslanjal svojega soseda je obležal na mestu mrtev.

Taka surova silovitost tolikanj huje podkuri poprejšnjo zdražbo. Doslej so Kamničanje črtili samo Gallenbergovce, poslej začno pisano gledati tudi njihove sorodnike, Karnečane, ki so bili ravno kmalu po tisti dogodbi pridobili ta grad v svojo last. Vendar se sčasoma to sovraštvo zopet bolj in bolj poleže, zlasti pa za dobo blagodušnega Trebuščaka. Tačas se razun dveh oseb že nobeden drug meščan ni več spominjal, kaj je bilo. Prvi Erazem Mavrin, mestni glavar in vnuk tistega sodnika, nad katerim se je bil omenjeni plemenitaš svoje dni tako zelo pregrešil! Njemu ni še zastarela njegova zadolžitev. Vselej, kadarkoli se je domišljjal, koliko sramoto in krivico je trpel njegov ded, mu je vrela kri v glavo. — In kolikor srečnejša je videl sedanja Karnečana, Trebuščaka in hčer,

toliko huje je hlepel, kako bi se znesel in svoje nevoščljivo srce ohladil nad njima. Ali kako? Da mu odkloni podložnik prijaznost, ter tako izpodnese njegovo blagostanje, to se mu zdi nedosegljivo; bili so mu preveč udani! Ali kako drugače vendar uresničiti svoje naklepe? Ta uganka mu noč in dan greje in beli glavo. —

Premišljevaje to naleti Mavrin nekega poznega večera na Tiktaka. Pri vrču vina se je njiju pogovor sukal že o marsičem, ko beseda nanese tudi na graščaka Trebuščaka. In tu mestni glavar kmalu spozna, da temu, njegovemu novemu znancu, gospodar na Karneku nič kaj ni v čislih, iz nadaljnega moževanja celo posname, da je Tiktaku Trebuščak še prav gorak! In ko potem živo povpraša po vzroku, izve na svoje največje veselje, da je ta čudni mož, ki njemu v marsičem tako po srcu govori, potomec onega Habakuka, ki je bil pri tistih Gallenbergovcih pretrpel krivico, še večjo od njegovega deda.

Mavrin od zgolj radosti ne ve, kaj početi, da je našel takega človeka! Ne more si kaj, da bi tudi on temu ne razodel: kako in koliko je tudi njemu do Trebuščaka, ter zakaj to? Potem začne strašno šibati in udrihati po graščaku in nje-

govem zarodu, k čemur mu Tiktak navdušeno pribija. To ga nazadnje tolikanj izpodbode, da mu po malih ovinkih zaupa svoje skrivne, zagatne želje.

„Ali kako bi človek le prišel mu v živo!“ — vpraša strastno Mavrin, upiraje svetle oči svojemu tovarišu v resasti obraz.

„Mala skrb! Zavoljo tega sem jaz davno storil že izdatno stopinjo,“ odgovori prevzetno Tiktak.

„Kaj res?“ čudi se glavar in oči se mu žare. In pomaknivši se bliže tja k njemu pa natočivši mu kozarec do vrha, ga začne sladko nagovarjati:

„Dej, meni brez skrbi poveš, kako si ti tako moško izmodroval to reč?“

„Tako-le: Našim meščanom je še prokleta živo v spominu, kaj so že izkušali, pa kaj jim je torej še pričakovati po teh tujih nemških krvopivnih klopih, ki se po vrhu slovenskih gričev in goric nasajajo v nepristopnih stavbah, da nas tako brezskrbneje dero do nazega, in nas bodo! To sem jim že in že zabičal s pristavkom, da ta Karnečan nas nekaj boža le zato, da bo njega naslednik huje drl nam jermena raz stegen. Pa še nekaj. Ljud je lahkoveren in poln praznih vraž. Jaz sprožim: Graščakova hči je čarovnica in videli bode, kako se bodo potlej spogledovali s Trebuščakom!“

Mavrin strmi, kakor zamaknen. — Sodil je bil namreč tega človeka doslej tako, kakor meščanje sploh; zdel se mu je čudna, nerazvozljiva uganka. — Ali pri ti priči razvidi, kako v popolnem se je motil o njem! Zdaj naenkrat spozna, da je Tiktak le premeten človek, da kmalu ne takega! In jame se mu na vso dušo priverjati, da tako modre in prebrisane glave nima ves Kamnik, riti je ni tri dni hoda na okoli.

„Le stojte!“ nadaljuje poprejšnji ravnodušno, kakor da mu ni bogve koliko na tovariševi hvali. — „Pa jaz samo s tem nisem še pobotan s Trebuščakom, in mislim, da tudi vi ne, ka-li?“

Ker posehmal Mavrin le prikimuje in odmajuje Tiktaku, na katero plat namreč se njegova beseda bolje prilega, pove le-ta brž na vsa usta, kam meri, rekoč:

„Kedar Kamnik začne režati gor v Karnek, pojdem, pa njega ali njo ali pa oba potipam za goltanec. — Ali vsaj eden — eden pa mora iti, prokleta bodi!“

„Mora, če ne vem kaj!“ pritegne Mavrin in pristavi podpihovaje ga:

„Tisti tvoj ranjki Habakuk je moral umreti, in moj ded moral trpeti tako krivico! Samo, kako

neki bi tem vragom prišel v okom, brez svoje škode in nevarnosti, to?"

„Nič se ne bojte! Že vam spazim to kugo in pa zalezem, že! Sicer pa sem s to rečjo tudi že skoro pri kraji.“

Na to se mu izpove, kako in po kateri poti misli, da utegne najročneje dognati odzdaj vzajemni naklep, zagotavlja mu, s koliko večjim pogumom in veseljem se vrže zdaj nanj, ko ž njim tudi še glavarju postreza. Po tem in po vsem se Tiktak toliko prikupi Mavrinu, da mu mora za trdno obljubiti, da ga od zdaj za naprej prav pogostoma, pa kolikor mogoče skrivaj obišče; češ, saj mu ne bode zastonj, če dovrši, za kar se je odločil.

Nekaj dni po tem shodu naenkrat počí v mestu glas: Ida, Trebuščakova hči, je čarovnica! Tistikrat zares posebno babjeverno ljudstvo, ki je skoraj sleherni okršaj svoje posvetne sreče kar na vrat na nos pripisovalo zavidljivo čarovnicam, ter že komaj čakalo, da se mu s prstom pokaže kdo, na katerega bi zvrčalo vso svojo sumnjo in togoto: popade le-to novico, kakor lačen pes najdeno kost. Nihče ne povprašuje, odkod, če je res, ali ni res? Vsak le navaja brez števila stvari,

ki mu pričajo, da je Ida res hudodelnica. Ker so nekateri pripovedovali, da tudi Tiktak sodi njo, verjeli so vsi toliko trdneje. In proti Karneku, kamor so Kamničanje ravno kar blagoslavljuje obračali obraze, tjakaj gor je zdaj donelo preklinjevanje, neznano grozenje, in vzdigale so se tudi že žuga-joče pesti.

IV.

V tedanjem času je blizu devet čevljev visoka in šest debela ograda obdajala grad; razen na zapadni strani, kjer je bil grad vtemeljen na pečevnato steno, molečo navpik iz vrtoglavega prepada ter tako že tu in tam že po svoji prvotni legi zelo nepristopen. Znotraj ograde je na velikem prostem prostoru rastlo sem ter tja kako drevo.

Trebuščak je mnogokrat in najraje pohajal tu notri, in tudi Ida je todi v varnem, senčnatem zavetju prebila večino vsakega prijaznega dneva.

Tako tudi nekega dne graščakova hči že precej časa sedi pod košato lipo na dvoru. Naenkrat, kakor izrastel iz tal, stoji pred njo Pomèk, grajski spak*).

*) V srednjem veku so velikaši imeli pritlikavce, da so jim delali kratek čas ter uganjali burke.

Ta je za svojega prvega gospodarja, mislečega, da je pritlikavec menj človek od vsakega drugega, prestajal marsikako bridko nadlogo; ali zdaj, dobra dva komolca visok, širokolic in po obrazu gosto kosmat možiček, je bil dosti zadovoljen s svojo usodo. Trebuščak namreč spoznavši, da bi neusmiljeno ravnanje z nekoliko še norčavim človekom bila še toliko večja surovost, mu je dal na dobro voljo, da je mogel in smel, kamor bi mu drago bilo. Toda Pomèk je preveč ljubil svojega sedanjega gospodarja, da bi si hotel družega iskati. Razgrajal in burkljaril je rajši po svoji navadi vse vprek po dvorišču, vesel, če se mu je hotel kdo smejati. Ida, ki je zmerom iz srca pomilovala tega norčka, se je razgovarjala mnogokrat ž njim za svoj kratek čas, ker tudi on se je vselej dobrikavo in potrpežljivo obnašal proti njej.

Le danes, tam pod znanim kostanjevim drevesom — kar molči in tako čudno zre v njo, da ona kar prestajati ne more njegovega trpkega pogleda. Nekaka groza jo spreletava in nehote se domišlja, da graščinski jemljejo njegovo količkaj nenavadno vedenje za dober ali slab pomen.

V tistem trenutku se list z drevesa privrti in pade tik pred njega na tla. — Pritlikavec obrne

oči nanj, gleda ga zamišljen, potlej pobere. Vsklonivši se jame sukati se ob peti ter tako od vseh strani ogledovati rahlo vejevnato drevo. Na to nenadoma zažene jek, da Idi po vseh udih mraz zašumi. Čez dalje časa si šele upa, da ga vpraša, zakaj pač počenja to? In spak se vrže na kolena pred njo, hiti božati njene nožice in obraz stiskati ji v krilo. Potlej pogleda vanjo, v vsakem očesu se mu zablišči debela solza, in s čudnim, otožnim glasom zajavka:

„Ah, ah! Kmalu nobenega peresa več gori ne bo —“

„Kaj bo tačas?“ vpraša Ida malosrčno.

„Ah, gospodična! Tačas tudi vas ne bo več — tu pod drevesom!“

Rekši to in stopivši izpred nje tje k deblu, vtikuje tisti list toliko časa za skorjo, da gori obvisi.

V tem prikorači Trebuščak mimo. Pomèk hitro zapleše pred njim, potlej leže na trebuh, hoteč tako splaziti se do njega; ali graščak mu veli na noge.

„Kaj pa je tebi, da se vidiš tako plašna!“ — skrbno povprašuje hčer, ki se mu je bila brž pridružila.

„Oj, ta Pomèk!“

„Kaj ti je storil — kaj žalega?“

„O nič; pa danes mi je tako neznan! Kar bojim se ga.“

„Ne maraj za njegovo spakovanje in brbljanje, ko je reva norčav! Pojdi, stopiva malo venkaj na plano. Dan je lep.“

Ida se vsa vesela napoti. Gresta proti grajskim vratom. Pomèk od daleč za njima, otiraje si s pestjo solze in milo pogledovaje za odhajajočima, dokler izgineta skozi velika vrata. Pritlikavec sede na bližnji kamen in tožno s komolcem podpre glavo.

Ida, da je le na cvetoči ledini, kmalu pozabi Pomekove besede, katere so jo bile v prvem trenutku hudo vznemirile. Vsa vesela pisane trate, trga dišeče pomladanske cvetke poleg pota in si spleta kitico. Polno radovednih vprašanje pojasnjuje ji oče voljno in kratko. Tako dospeta do loga, kjer se Ida, še otroško bojazljiva, zopet oklene očetove roke.

Velikokrat, kadar je prijazno vreme vabilo iz ozidja, je zahajal Trebuščak rad sem noter v mračni gozd, kjer so stoletne smreke in jelke

molele svoje kosmate vrhove visoko v zrak; sem noter v hladno senco, katero so prijetne in zdrave dišave pojile dol z gostega hojevja. Saj tudi tu, kjer so le rjava in siva debla srečavala oko, kjer je kraljevala veličastna tišina, katere ni drugzega motilo, kot kaka veverica, hlastno praskaje gor po drevesu v svoje gnezdo, ali pa zdaleč doneča kosova pesem: tudi v ti dobrodejni samoti se je Trebuščak vedno kratkočasil s svojo ljubljeno hčerjo in se čutil srečnega.

Poslednji solnčni žarki so zlatili Triglava snežene vrhove, ko sprehajalca, prehodivši v polkrogu gozd, stopita na drugi strani na plano.

Tam pri kraji, kjer se log stiče s tratino, zagleda dekle najlepšo cvetico, kako jej ob razprezanem popji rosa žari v večernem odsevu.

„Še to-le!“ vsklikne in se oddalji po njo.

Ravno počene in nastavi prste ob upognjeno bil, ko v grmovju zraven nje zahrplje divja zver in hipoma strašen mrjasec plane proti njej. Ščetine se mu ježe na hrbtu, kleplje z zobmi ji grozeč. Razjarjenemu bele pene vro iz žrela.

Ida od strahu in groze kar omedli, da se ne more ganiti.

V tistem hipu zalaja pes v obližju, rine nad zver in predno še Ida ve, kaj in kako, stoji mlad

lovec na mestu ter zabode preteči zveri sulico v prsi, da se zvrne in poginjajoča rohni.

Rešni junak ovije zdaj Idi okoli lepih, belih ramen ogrinjalo, katero jej je bilo zdrsnilo na tla; potlej utrga ono cvetlico in ji jo ponudi — kakor da je videl, kako bi jo rada!

Ida se še le zdaj popolnoma zave. V naglici in v preveliki vznemirjenosti vidi v tem človeku le rešnega angelja iz smrtne nevarnosti, a brez pomisleka seže po poklonjeni dar.

Ali zdaj, ko jo on prijazno tolažeč prime za roko in pelje k očetu, ki je sam sila oplášen hropel proti njima — zdaj si hiti domišljevati, kje in kdaj je pač že videla tega mladeniča?

Lovec izročivši očetu hčer, se hoče zopet posloviti; ali oče, ki mu zmanjkuje primernih besedi, s katerimi bi se čim iskrenejše zahvalil za pomoč, ga ne pusti nikakor od sebe. Mora z njima v grad.

Kocijan — ta namreč je ravnokar obvaroval Trebuščakovo ljubo hčer — je bil edini potomec Eražma Mavrina. Oče je zelo ljubil svojega sina in skušal mu tudi vcepiti kali svojega duha, zlasti sovraštvo do Gallenberških sorodnikov na Karneku, katere je sam mrzil tako na vso moč!

Vendar sinu se ni hotel noben, niti najmanjši sovražen čut Karnečanov ganiti v srcu. Narobe! Kar je bil prvič videl ljubeznjivo Ido, in brž potem slišal, česa jo nekateri dolže, se mu je jelo v srcu buditi pravo pomilujoče sočutje do nje; in to tem bolj, kolikor huje jo je črtil njegov oče ter sodil jo tamošnji svet.

Da, jel je posehmal celo hrepeneti, kako bi Ido opravičil pred svetom. V ta namen je gledal, da se je seznanil in spoprijaznil s patrom Lazarom, o katerem je vedel, da je skoraj vsakdanji gost na Karneku. Vendar, takoj s početka ni še hotel temu patru razodeti svojih teženj in skrivnih želja; le ko bi očitna nevarnost utegnila Idi zažugati, bi bil to storil, češ da bi ta s svojo besedo pomagal tamkaj, kjer bi pešala njegova.

Drugo, kar si je Kocijan zategadelj ravno tako srčno želel, je bilo to, da se če le mogoče, seznaniti tudi s Trebuščakom in Ido. Zatorej je odslej prav pogostoma zahajal na lov po vrhu Bergantove gore in zlasti v obližje gradu Karneka. In usodepolno naključje mu je danes postreglo, da so se mu tako kmalu in popolnoma uresničile njegove najgorkejše želje.

Spotoma v grad se Kocijan kar najsrečnejšega šteje, da more prijazno povprašujočemu Trebuščaku

med marsičem drugim imenovati tudi svoje ime. — Neprimerna večja radost pa ga obhaja, kadarkoli se ozre graščaku na levo stran, poleg katere mu Ida stopa ter semtertja ljuboprijazno pogleduje nanj, kakor bi mu hotela povedati, kako hvaležna mu je. Ali ko bi bil Idi šele videl v srce, bil bi vedel, kako dobro se jej je zdelo, da jo ta, katerega si je pred malo dnevi tako gorko želela nazaj pod grajsko okno, v tem trenutku spremlja v grad, očetu kot mil prijatelj in gost, in njej kot rešitelj iz smrtne nevarnosti!

V sobi za mizo pri zlatih čašah bliščečega vina mora jima torej še enkrat pripovedovati, kako mu je sreča naklonila, da je tako naglo končal hudo, nevarno zver. In tu je videl, kako zvesto in s hvaležnima srcema poslušatelja pazita na vsako njegovih besedi, ter kako gorko in resnično se mu oba nazadnje še in še zahvaljujeta za njegovo rešno pomoč, s katero je bil on sam vendar tako srčno rad Idi priskočil!

In zdaj, ko iz oči v oči gleda to dekle, kateri svet podtikuje tako strašne reči, in zavoljo katere je on zadnji čas prestajal toliko bridkega nemira — zdaj tudi spozna, da jo ljudje res po krivem dolže. — Rajska nedolžnost, katero vidi tako lepo sijati iz njenih oči, ta mu je poročstvo najboljše, da se on

nikoli ni motil o njej, kako je čista! O, kako rad bi bil zdaj tudi njej razodel to svoje prepričanje! Ali kako? Moral bi jej potlej tudi razkriti, česa jo dolži svet! Kako pa bi mogel to? Ne, ne more!

Predno Kocijan zapusti svoja draga, nova prijatelja, mora Trebuščaku trdno obljubiti, da ga hoče posehmal prav pogostoma obiskati. Ob slovesu mora obema še seči v roko, in kako srečen je pač, držeč nežnobeło ročico Idino v svoji!

Trda noč je že, ko stopi iz grajskih vrat; pa povzdignenega srca in neizrekljivo vesel današnjega dneva se napoti po dobro znani stezi proti domu.

Nekaj korakov od grada nenadno zarenči njegov pes. Kocijan se ozre. Zdi se mu, da se nekoliko pred njim nekaj, kakor podolgasta, črna senca umika, dokler kakor megla izgine v hosto. Slutnja mu pravi, da je videl Tiktaka, in kar znebiti se ne more te neprijetne misli, ki mu tako čudno stiska srce: češ, da ta človek mu bode enkrat še na nesrečo!

V.

Na vzhodni strani Kamnika, tam „Pod goro“, kakor še dandanašnji pravijo, stala je hišica, tako umaknena pod gorsko previsečo pečino, da je ta kakor naravna streha visela preko vsega poslopja podolgoma. Tu je bila krčma pri „Črnem Joštu“, kakor so imenovali krčmarja.

Jošt je bil v kljub svoji navadi, da je vsakrat veliko onegal in onegavil, predno je povedal kaj, prav zgovoren možiček, ki je znal svojim gostom zmerom mnogo pripovedovati, kadar jih je imel kaj. Ali to je bilo, kakor rekajo, v vsakem svetem času po enkrat; bodisi, da se je kamniškim meščanom nekaj preodročno zdelo do njega, bodisi da prenevarno. Sem ter tja namreč je kaka okrušena pečina z gore prigrmela sem doli, in Jošt je res trikrat že doživel tak strah; vendar škode doslej ni trpel nobene druge, kot da je bil nekega lepega jutra našel ogel hišnega ostrešja pod kapom. Gotovo je bilo le, da so zato sosedge od strani pogledavali krčmarja „izpod gore“, ker je bilo vsem znano o njem, da se brati s Tiktakom, za kar so mu tudi pridevali priimek: „črni“.

Nekega večera je tudi ravno ta premlevani, čudni gost, Tiktak sedel v Joštovi krčmi za javorjevo, od črvov razjedeno mizo in pil iz ilnatega vrča pred seboj. Jošt mu vzame v misel:

„Oné — zdaj si vendar ti, kakor ongavijo, zalotil, kje je tisti zlodej, in pa kdo, ki nam točo nareja in pa kaj družega, kar škoduje. Ali zdaj pa je to še veliko oné, kako se znebimo vruga, znebimo, če se ga? Saj veš ti, Tiktak — ravno sem se domislil — kaj pa ti meniš: ali je to res kaj oné, da čarovnice človeku naredijo, pa potlej, če hoče, ali noče, trapari za njimi?“

„Da te naredi, naredi, prokleta bodi! Čarovna kuga se spakuje s človekom, kakor se hoče! To se pravi: s tistim, kdor se jej daje.“

„I no, saj tebi verjamem. Ti se drugače bolje umeješ na take reči, kakor jaz, ali pa kak drug tak, to rečem, drugače! No potlej je pa že lahko takisto, kakor je predsinočjim tu-le pripovedovala tista Pocinka, ki se Petac ženi pri njej. Veš, pa je dejala, da, ko je gobe brala po gori, je videla mladega Mavrina, ko je kretil in kretil okoli grada s Trebuščakom in hčerjo. Tako po domače neki je onegavil ž njima, kakor sam Bog ti ga ve, kaj bi eden do družega imel? In na zadnje, kaj meniš — šel ti je z njima še v grad! Pocinka je tiščala, češ,

da je Ida tako urekla Kocijana, da zdaj tava za njo: ker baje ga je že večkrat videla samega, kako je s povešeno glavo, kakor bi iskal nekaj, pohajal okoli Karneka. Jaz sem jo sicer pobijal, češ, da ta njena je bosa, da vse skup so le marnje, kar ona natvezuje fantu; ali veš, to pa le zato tako, da bi se preveč ne razneslo. Zakaj, če pa sam pri sebi premišljujem in preongavljam, kako to, da bi se bil ta Mavrinov tako udomačil pri Karnečanih; pa naj rečem kaj, če to ni res kakov oné? Uh, pa le, ko bi stari poizvedel kaj o tem; no, to menim, kako bi se mlademu pačil in pa kremžil — kaj praviš? In to bi hvaležen bil tistemu, kdor bi s poti zongavil to urekovalnico hudikovo, ko bi bil kateri tak?“

„Tak, tak — prokleta bodi!“ zahršči Tiktak in trkaje si na prsi pristavi:

„Predno se dvakrat zdani, poginila ti je kuga na Karneku, poginila!“

In rogenj mu šviga iz oči, da ga je groza pogledati, ko brž na te besede izvrne polni vrč vase, potem pa rine po koncu in hlastno odide iz krčme.

VI.

Od pomilovanja do ljubezni je samo ena stopinja. Morda pa še toliko ne! Kdor pomiluje, ali ne ljubi že tudi?

Mavrinov sin je pomiloval Trebuščakovo hčer. In, ako bi mu že to pomilovanje ne bilo v srcu rodilo ljubezni do nje, vnela mu jo je njena lepota. — Občevaje ž njo se je namreč prepričal, da je Ida nežna, kakor jutranja zarja, in zala kakor jablanov cvet. In vrhutega: kolikor sovražneje je razdraženo in podpihovano ljudstvo posehmal prežalo vanjo, toliko bolj jo je on pomiloval, toliko gorečeje ljubil! In boječ se za njo, ter ljubeč jo ni našel več miru, ne po dnevi ne po noči. Tudi vpričo ljubljene Ide, katero po spoprijaznenju obiskuje skoraj sleherni dan, in kateri vsakrat tako rad gleda v nedolžne, ljubeznjive oči — ni srečen popolnem! Strašna zavest, da jo ljudstvo psuje s čarovnico, to mu zlasti zraven nje kakor kamen težko leži na srcu posebno še, ker si jej ne upa razodeti te mučne skrivnosti. Ali mnogo, mnogo bolje, kakor to, teži ga neprestano misel, da tista,

kateri on posvečuje svoje srce, ta hči je plemenita! Da je tudi on sam sin najodličnejšega, spoštovanega veljaka in prvaka v kamniškem mestu, to, zdi se mu, da mu niti zdaleč ne opravičuje ljubezni do dekleta iz vitežkega stanu. In družega pa tudi po vsem svojem motrenju ne najde ničesar, kar naj bi mu poravnalo neenako razmerje med njim in njo, ter podajalo mu le količkaj sladkega upanja!

Edino, kar Kocijanu v tako bridkem stanu kot prijazna zvezdica miglja izza temnih oblakov, to je prvič Trebuščakovo veliko prijateljstvo do njega, in drugič Idino gorko sočutje ž njim. Ono sodi posebno po veselju, s katerim je Trebuščak spremljeval njega, občujočega zlasti z Ido; to mu pri sleherni priliki govoreče dokazujejo nje miloprijazne oči. In v svoji blagodušnosti celo ne jemlje v poštev svojega važnega čina nasproti Idi v smrtni nevarnosti, marveč dobiva samo le v onem dvojnem toliko poguma, da si tudi sam vsak čas zvesto prizadeva s svojim vedenjem Ido prepričati o srčnem nagnenju do nje. Skoraj brezupno ljubeč mu vendar mnogo sladke tolažbe daje spoznavanje, da tudi ona nikakor ne prezira njegove gorke udanosti, marveč vsak čas le skuša, kar najživeje povračevati mu jo, zlasti ko se tako raduje njegovega prihajanja in pa žaluje o njegovem slovesu.

Saj je tudi ona gorko ljubila Kocijana! Samotno živeči in družēči se do zdaj le z očetom, je bil zali lovec prvi, ki je v njenem mladostnem srcu vzbudil vse tiste vzorne sladke slutnje in želje, ki prešinjajo ravno vzcvetajočo devico. Vrh tega je, kakor Kocijanu iz pomilovanja, njej iz hvaležnosti vzkalila ljubezen do njega. Kako velika dolžnica se mu je zdela za vse to, kar jej je bil storil po spoznanju ž njim! In kolikor manj se je še otroško bojazljivo upala, da bi očetu razodela to svojo sladko skrivnost, da bi mu na srce potožila svoje dušno hrepenenje ter ž njim pogovarjala se o dragem jej znancu, toliko večkrat in živeje je mislila nanj, toliko iskreneje je tlela jej v deviških prsih tiha ljubezen. Najrajši je torej posehmal samovaje slonela na graščinskem oknu ter ozirala se dol na Kamnik, kjer si je mislila njega.

Tudi danes že nekaj časa tamkaj globoko zamišljena trpi, težko pričakovaje svojega drazega ljubljenca. Pa dan se je že toliko nagnil, da več ne more verjeti, da jo še obišče. Tedaj žalostna zapusti priljubljeni kraj, in da bi si vsaj nekoliko nadomestila drazega plogrešanca, vzame iz skrivnega predalčka ves čas skrbno varovano cvetico, katero je sprehajaje se z očetom po tistem groznem, nepozabljivem prizoru prejela od njega. Odhajaje

na prostorni dvor znotraj ogradbe si jo vtakne v nedrije.

Ali zdaj jej tudi tukaj nič ne ugaja. Kmalu se vsede na klopico pod znanim kostanjem, pa globoko vase vtopljenja trpi tamkaj. Kar se ji zelo peresce pritaklja v naročje. To naključje jo spomni hipoma na Pomekovo prerokovanje ter jo zbode britko v srce. In boječ se neznane prihodnosti trpko vzdihne.

„Kaj bo?“

„Kdaj, mila gospodična?“ vpraša prijazno Kocijan, ki tačas potihoma prišedši od zadaj stopi pred njo, ter jej spoštljivo poljubi drobno ročico, v kateri jej še vedno trepeče ravnokar padlo peresce.

Ida se zelo oveseli nenadnega ljubljenca. Na obrazu, zopet veselem, se jej ziblje ljubek smehljaj za odgovor na njegovo vprašanje.

Kocijan, še zmerom držeč njeno ročico v svoji in k nji spustivši se na klop, radovedno povprašuje:

„Kaj vas je vznemirjalo — če smem tudi jaz vedeti?“

„Oh, zakaj ne? Glejte to peresce!“

„To peresce?“ ponovi Kocijan začuden, vzemši ji iz roke listič in ogledovaje ga od vseh strani.

Ida mu rada razloži pomen tega velega kostonjevega drevesa.

„Za Boga, ljuba gospodična!“ jo zavrne prijateljski Kocijan, „kako pač si morete s takimi pritlikavčevimi marnjami težiti svoje mladostno srce? — Vendar bi si s prijaznimi mislimi kratili zlati, mladi čas!“ rekoč se ji hrepeneč ozre v krotka očesca.

„O, saj sem mislila, mislila —“, pravi dekle kakor sanjaje.

„Povejte, povejte, prosim vas lepo, draga gospodična, kaj ste mislili, predno sem jaz prišel?“ sili mladenič, nežno stiskaje ji ročico.

„Mislila sem — mislila, kje se danes toliko časa mudite — če nas vendar obiščete in — mislila sem le na vas!“ pravi mu Ida naravnost od srca, radovedno in skoraj milo proseče vpiraje vanj svoje nocoj nenavadno bliščeče oči, v katerih ji trepeče skrivna solzica. Saj ona, tolikanj otroško pohlevna ne vidi nikakoršne stanovske razlike med njim in seboj; ona gleda in čisla v njem le svojega drazega ljubljenca, kateremu posvečuje vse svoje misli in toliko, toliko sladkih, skrivnih želja, pa sama sebe popolnoma!

Rajski čuti sprelete srečnega Kocijana o tej njeni tako odkritosrčni in resnični izjavi. Neiz-

rekljivo hvaležen ji za te besede privzdigne njeno belo ročico k ustom in gorko poljubljuje jo zagleda in spozna ono usodepolno, od njega samega podarjeno ji cvetico, kako ji rahlo treslja na razvnetih, deviških nedrijih! O, ta srečna najdba — priča mu vse, vso njeno tiho skrivnost, ki ji zdaj v tem milem trenutku tako žarko tli v mladostnih prsah, ki jej zdaj tako angeljsko milino odseva na ljubezniva, na lepa ličica, in ki ga zdaj, popolnoma mu razodeta, dela tolikanj rajsko srečnega! Nikoli še ni Ide videl tako mično lepe, pa tudi nikoli mu ljubeče srce še ni tako strastno utripalo zanjo. Zdaj tudi sam nič več ne čuje vesti, opominjajočega na rodbinski razloček med njima; zdaj čuti edino le burne utripe svojega srca, ki se mu ljubeč s plamenom vžiga.

In objemši ljubo dekle pa gorko pritiskaje jo k sebi na srce pravi in zagotavlja ji z gorečimi besedami: da jo ljubi, pa kako da jo ljubi! — —

Precej pozno je že po noči, ko Kocijan prišedši z gradu Karneka počasi po mračnem in tihotnem mestu koraka proti svojemu domu, vedno še misleč na današnji, zveličavni in najsrečnejši trenotek, kar jih je bil še doživel do zdaj v svojem življenju.

Naenkrat začuti, kako dve osebi tiho kramljaje in polagoma stopata po glavni mestni ulici proti njemu. Kocijanovo bistro in sluteče oko tudi v temi kmalu razloči, da je ena v črni haljini Tiktak, in ena v dolgem plašču z uhlji čez ušesa — njegov lastni oče.

Groza obhaja Kocijana, ko spozna svojega očeta v taki družbi. In boječe se jima skrije v zakotje, da ne bi izvedela o njegovi pozni ponočni hoji.

Kar skoraj tik njega obstojita in Kocijan čuje Tiktaka dovolj razločno šepetati:

„Erazem, le verjemi mi: tvoj sin tihotapi za Trebuščakovo! Videl sem ga na svoje oči, ko je o polnoči pritaval iz grada. In zapomni si: ti bi imel še pravo, zlodjevo sitnost in sramoto, da ne bi jaz —“, naslednje besede nu zamolklo prišepne na uho. —

„Vse prav, že velja! Če ona le tudi res spi tam notri, kakor trdiš ti?“ meni Erazem dvomljivo.

„Dobro vem, dobro! Nekaj večerov že sem preležal v grmovju pod ogrado, pa sleherni večer se je ona napol že razoblečena prišla tjakaj obešat

čez okno, časih do polnoči, časih pa še dalj. O, prokleta imam spaženo!“

„Prav, prav, da je le, in naj le bode tako! — Tedaj, takoj jutri zvečer, je-li?“

„Kar, kar! Jutrišnjega večera je Trebuščak druga leta obhajal svoj god; tudi letos ga hoče. Čuvaja tačas nobenega na ozidju; družinstvo pijano po kotih; mesec v zadnjem kraju, tema: Vse kaže! Zato — jaz pojdem in ti tudi ne pozabi: doli pri krvavem znamenju po polnoči! Nož je nabrušen: pošast ni, če ti ne prinesem nje glave pod pazduho!“

Oče Mavrin proži Tiktaku roko, želeč mu:

„Le, kar sreča da in kolikor da! Po polnoči gotovo!“

Po tem zmenku se razideta. Kocijan iz svojega skrivališča vidi svojega očeta oditi domov ter zaklepati vrata za seboj. Tedaj stopi iz zakotja.

Kakor izdramljen iz strašnih sanj bega dalje po temni ulici. Lasje se mu ježe od groze. Slišal je njun neznani pogovor; ne more se motiti, komu je tako žugal krvoločni ubojica. In kakor brez cilja in konca križa po mestu, ne vedoč, kaj bi začel? Šlo je že na jutro, ko se na skrivaj zmuza v do-

mačo hišo, potem pa v svoji izbi čedalje nemirnejše hodi gori in doli z divje razsajajočim obupom v srcu. Zavest, da je ravno v svojem očetu zalezal morda najstrastnejšega sovražnika izvoljene kraljice svojega srca, ta ga še najbridkejše reže v prsi. A ena misel, čeravno še nikakor ne ve, kako bi jo uresničil, rodi mu sto in sto drugih, nerešeno podečih se mu po glavi, misel namreč, da hoče, da mora rešiti svojo tolikanj ljubljeno Ido.

In premišljevaje to, pa trpeč neznane muke zavoljo svoje drage v skrajni nevarnosti, se nasloni na okno in ozira gor proti gradu, kjer mu ona zdaj morebiti mirno spava in sladko sanja — morda o njem.

VII.

Tiha noč. Temni oblaki se počasi plazijo dalje na nebu. — Hrup človeškega vrvenja je polagoma minul.

V znožji Bergantove gore, doli pod Karnekom, ležita skrita med grmovjem v mehkem mahu dva človeka, tiho kramljaje med seboj: Tiktak in Petac.

„Kako ti ta Bistrica verno šumi dalje po strugi; kako ta golazen cvrči in striže po tleh; kako te

žabe regljajo po drevju! No, pa ta žival naj se že tako ali tako spakuje zvečer, da bi le — Tiktak, čuješ: ču-uk, ču-uk gori na Karneku? Ej, kako čudno ti čuka! Pravijo, kadar se oglašata tič, tačas vselej pomenja nekaj slabega. Še Pocinka — kolikokrat mi je že dejala:

„„Preljubi moj Petac! Če imaš katerikrat po noči kam iti, pa slišiš čuka, le kar obrni se, obrni!““
premišljuje Petac sebi in svojemu pajdašu na preudarek.

„Obrni — pa se obrni! Ne maram, če takoj tečeš domov, pa se skriješ za peč. Ko bi pa meni čukovo vpitje križalo pota, bi še danes ta dan ne znal družega, kakor hruške peči!“ pripoveduje Tiktak, zaničevaje Petaca.

„Ne bodi neumen, Tiktak! Ti menda že res misliš, da se jaz bojim kaj, da je mene kaj strah, ka-li? Kaj pa da! Še brez tiste korenine, ki mi jo potlej daš, ne bojim se ti devet škratov, tistih rogatih, glej! Jaz bal? Kako je bilo pa tistega večera, ko sem prvič hodil k Pocinki v vas. Le čakaj! Veš, tam pri Srovedkarjevi pristavi ti je bilo na vsem svetu tako, kakor bi bil sam peklenški peklenšček kamenje hrustal na groblji — kakor bi bil hrustal ga! Pa meniš, da sem tekkel?“

Kdo drugi bi jo bil plel, da bi si bil rušine metal na hrbet; jaz pa še tekel ne, samo malo hitreje sem posegel naprej. Potlej pa mene — strah? He, čuk — naj ti le čuka tam gori, če hoče; midva sva pa le tu-le, kaj ne? Jaz grem, sapa napeta! grem kamor ti — pa naj škrat pozoblje me, kar živega in pa kosmatega! Saj se mu zaletim v goltancu, pa me izbruha! — Pa, če tudi ne — saj škoda me ni velika! Za Pocinko bi bila nesreča še največja! Ona bi morebiti že nekaj pojokala za menoj, če bi kaj?“

„Petac!“ zareži Tiktak precej osorno, „ali iti nad čarovnega vruga — to ti pa niso norčije, to se ne pravi steno gladiti pod ljubice oknom!“

„Vem, da ne!“ potrdi Petac.

„Pa je tudi velika dobrota za naše meščane in vse okoličane, s poti spraviti to hudičevo grajsko zalego, ki že toliko časa uganja svoje ujedne uroke z nami!“ stavi mu Tiktak pred oči.

„Verjamem. Potlej tudi meni ne bo več treskalo v hruško in krhalo jej vrhov, in nihče ne bo oviral moje ženitve, ki se že vleče in vleče, kakor štiridesetdanski post!“

„In glej.“ nadaljuje Tiktak, „vkljub temu pa se vendar še nahajajo, ki se bratijo s tem zlodjevim zarodom Karnečanskim.“

„Se, se, tisti Mavrinov Kocijan že!“ pristavi hitro Petac.

„In ko bi kak tak morda zvedel o najini no-cojšnji poti, ali videl tisto kri, ki poteče nocoj, utegnilo bi se zgoditi, da bi kričal na vse grlo in prežal na naju,“ razlaga Tiktak.

„Kar gotovo! Šlo bi nama za kožo, obema!“

„Zato pa — to ti rečem: kar vidiš in slišiš nocoj, molči in drži jezik za zobmi, dokler ti jaz morda pozneje ne porečem, da govori in kako mi govori! Za vse to pa — zanesi se na moje besede — ti dober delež ne odide pri meni, še manje pa pri starem Mavrinu!“

„O, saj si mi že pravil; rad ti verjamem! Pa tudi — kar in kakor le hočeš, molčim ti, kakor ta češminjev grm ondi-le. Rajši molčim, kakor pa se beričem dajem v kremplje, da bi me pehali po ječah.“

„Zdaj pa še nekaj,“ pristavi Tiktak. „Ko bi se zgodilo — kar se ni bati — da bi jaz prišel v kake stike v tem čarovnem žrelu grajskem, potem pojdeš ti k našemu mestnemu glavarju Mavrinu sporočit mu to. Nič druzega.“

„Pojdem, rad in kakor le hočeš; nikar naj te nič ne skrbi!“ obeta in tolaži Petac.

Zdaj v kamniškem zvoniku udari kladivo, nabije enajst. Tiktak ročno zleze na noge, opominje vaje svojega tovariša:

„Če pojdeš, le hitro po koncu! Ura je bila. Pot je navkreber. Četrť še najmanj poteče, predno zri neva k vrhu. Pod gradom pa ti bode tudi še nekaj pomude.“

Petac polagoma spravlja se k višku, si srčno prigovarja:

„No le, kar napreziva jo! — Če pride kosmati škrat, ne maram! Kar pomakniva se; toda za kažipota bodi pa ti: jaz od strani nisem prav dobro vaje steza.“

Spotoma Petac le debelo gleda po temni hosti. Kobalečemu čez neki strmec mu spodrsne po listnatih tleh, da se dobra dva sežnja nazaj poplazi po trebuhu. Prihropevši na vso sapo za urnim Tiktakom ter hlastaje z rokami pred seboj, kje bi se obdržal ob čem, ubere kažipota za peto, pa povleče še tega sabo navzdol. Nazadnje vendar oba zelo spehana premagata vse ovire in srečno prisopišeta na površno ravnino, nekoliko korakov od gradu.

„Jaz sem se peklenko segrel!“ šepeta Petac sopihaje in si briše pot s čela. „Toda kaj, če je

človek malo moker; da bi le vse drugo že bilo pri kraju! — Saj res, ali nisva pozabila tiste korenine, ki praviš, kakšno moč ima v sebi?

„Stoj, tam pod onim-le bezgom, ki raste na sedem precepov!“ rekši se oddalji Tiktak, odlomi od prvega grma košček mladike ter jo prinese Petacu rekoč:

„Tu je tista korenina. Tam v onem-le tovo-rišču, kjer je že pred šestnajstimi leti čarovna kuga uganjala svoje uroke z menoj in je tam vsa prst še zdaj dobrih devet čevljev očarana v tla, hranim jaz take reči, da pridobivajo to čudežno moč. Na, le kar vtakni si jo pod jezik! Tako! Zdaj pa, če ves pekel reži va-te, ne more ti do živega, in ti ne more: jaz ti pravim!“

„Kaj res ne? — Aha, saj že res čutim, kako se nekaj preganja po meni. Hudirja, zdaj pa le kar! Le odkaži mi, kje naj jaz maham,“ vprašuje osrčeni Petac.

„Le čakaj!“ veli Tiktak in se ozre v temno graščinsko ozidje pa nekaj opazuje. Ko nikjer ne zaloti ničesar sumljivega, pravi Petacu potihoma:

„Vse dobro. Sezuj se!“

Petac počene, potegne obuvalo z nog in vpraša:

„No, kaj pa zdaj?“

„Zdaj pa — pomni, kaj ti porečem! S to leskovko na dva precepa potegnem ris okoli tebe. Ti vstopiš vanj, stojiš zmerom samo na levi, držaje se z desno roko šibe, v sredi vsajene. Ne ganeš se ves čas nikamor in vedno molčiš, pa ko bi tudi sam peklenšček režal v te! V tem grem jaz, da kugo zadavim. Tako — veš zdaj?“

„Vem: v risu stati — zmeraj na levi — molčati — peklenšček bo režal v me, potlej, Pocne! potlej ti prideš.“

„Prav. Tako mi stori! — Vsaka minuta ti lahko nosi rumen zlat. Ni vrag, da bi se potlej ne oženil!“

„Menim da: pretepale se bodo za me, najbolj pa še Pocinka! Pa bom gledal in še dobro pre-mišljeval si, če bo, da bi jemal njo. Pa res — do-zdaj sem jaz krivorepil za njo, zdaj pa naj ona mene po koncu piše v uho, če hoče, po koncu!“

Tiktak popusti Petaca v risu pa hiti tik tja pod črno ogrado. Tu vrže haljo raz sebe, potipa, če se ga dobro drže nožnice, od pasa viseče mu ob levem stegnu, potem počene in sezuvaje se mrmra: „Srčnost velja! Če se posreči, Petac, ta priprosta prismoda mi priča, ako bi le kazalo: Mav-

rin, oni bogati poglavar, me založi s srebrom, in zlodej ni, da bi še potem moral slepareč neumni ljud živeti ob suhi skorji, ko mi Eražem obira piščeta!“

Potem se skloni in začne tipati po zidu, dokler očuti bršljanovo trto, vijočo se navzgor ob ogradi, krepko zacepaje stoterne koreninice v razprezani omet. Oprijemši se najdebelejše trte, spleza do vrha kakor maček, pa zajaše ogradin greben. Oddihovaje si počaka in posluša. Vse tiho, kakor mrtvo.

V Kamniku bije polnoči.

Tiktak se na pet dobrih preteg naglo približa močni veji, katero kostanjevo drevo sem naslanja. Te se poprime in ravno zravnava še po koncu, ko naenkrat Petac doli pod njim milo zajavka:

„Tiktak, slišiš, Tiktak!“

„Kaj ti je, kuga?“ — zahršči ta zamolklo dol nanj.

„Ov, ov, izgubil sem korenino, tisto korenino! Delala mi je toliko slin, pa sem jo ž njimi vred pljunil iz ust, pa ne vem kam. Ne najdem je več! Stopi dol, stopi; daj mi brž drugo. Ti ne veš, oj peklenšček —“

„Greš, budalo priprosto! Ne hodi mi semkaj! Nihče ti nič ne more v risu, jaz rečem!“ hudi se nanj Tiktak.

Petac hiti nazaj iskat rešnega kroga, a zdaj še tega ne najde. Pade na kolena, kobaca po vseh štirih in tipa in tipa, pa nič ne otipa. Preverjen, da so mu dohovi zdaj umaknili tudi še tisto edino pribežališče, trepeta na vsem životu, obliva ga mrzel pot, in ravno že v drugič hoče nazaj po Tiktaka, ko hipoma zadene ob leskovko. Hitroma se zravnava ob nji obstoji na levi, trpeč polno stisk na duši in telesu. Prebridko stanje se mu hujša z vsakim trenutkom. Prenategnjena leva stran mu otrpnjuje in mravlje mu rojijo po nji. Če pogleda po temi okrog sebe, dozdeva se mu, da ognjene strele švigajo okoli njega; če zamiži, da mu sam škrat kreše utrinke pod nos. In v ušesih mu cvili in brenči, pa vrti se mu v glavi, da že prav nikakor drugače ne misli, kakor da že precejšnja kopica peklenških pošasti reži in preži vanj, pred katerimi ga varuje samo še ris in leskova šiba.

Medtem je bil Tiktak, pazljiv na sleherno gibanje v svoji bližnji okolici, polagoma zlezel na kostanjevo vejo ter potihoma priplazil se na drugo tja do graščinske stene pod Idinim oknom.

Ko se tukaj v drugo prepriča, da je povsod vse mirno, izdere bodalo iz nožnice in kakor za poskušnjo trene ž njim po priročnih mladikah, ki z lahka cepijo na tla. Na to prime za oklep pri oknu pa iztegovaje vrat gleda v stanico.

Notri je črna tema, in vse mirno.

Tiktakovo mačje oko vkljub temu razloči svetlo belino, pač postelj graščakove hčere. Zlahka pritisne na stekla, ki se odmaknejo. Tiktak nastavi tanko uho: dobro čuje lahno sopenje. Satanski nasmeš mu nakremži obraz.

Kakor senca zmakne se z drevesa na okno, odtod tiho v spalnico.

VIII.

Proti večeru, še predno sta se bila Tiktak in Petac napotila proti Karneku, je sedel v gradu Trebuščak v družbi svojega milega prijatelja patra Lazarja in ljubljene hčere Ide obhajaje svoj šestdeseti god. Iz dragocenih posod jim diše okusna jedila in blišči se dobrodejno vince. Priletni godovnjak, kar nič se še nadejaje, kako se do malega

jasni obzor njegove pozemske sreče že gromonosno oblači od vseh strani, je ves vesel današnjega dne.

Razen svoje rajne žene, katere se pri tej priliki posebno živo spominja, je mladi Mavrin edini, katerega ta mala družbica v tem trenutju živeje pogreša, ker je bil včeraj zagotovo napovedal svoj zgodnji prihod, pa vendar še izostaja na pozni večer. Zlasti Ida postaja čedalje nemirnejša in skrbnejša zavoljo svojega ljubitelja, boječ se že celo, da je utegnilo morda kaj hudega se mu pripetiti. —

Ravno že hoče potožiti to svojo skrb, ko strežaj pride oznanit prihajajočega Kocijana, ki brž potem sam vstopi.

Ali kako se vsi zavzemo v prvem trenutju, videč hudo skrb, globoko vpisano v njegov resni obraz! Še le, ko njegove oči srečajo vprašujoče Idine in mu moža pozdravlja je pa vabeč ga prožita roki, razvedri se mu čelo in prisije mu zadovoljna radost na lice, kakor solnce izza temnih oblakov.

Na Trebuščakova hlastna povpraševanja: kje vendar se je mudil toliko časa ter kakšnih nemilih novic jim hoče sporočiti, odgovarja Kocijan vidoma olajševaje si srce rekoč:

„Nekdo, (po imenu izdajati lastnega očeta ne more), ki vam zavida vaše blagostanje, oviral me je do te ure; ali, bodi Bogu hvala! mila gospodična je še zdrava — prišel nisem prepozno!“

Pri teh besedah se sočutno ozre po Idi, ki je zelo radovedno in s strahom pričakovala, kaj hudega pač bode povedal nje ljubljeneec.

„A razloži nam, ljubi prijatelj!“ prosi pater Lazar, „kako gorje je, ki nam žuga?“

Kocijan na kratko razjasni, kako je bil snoči prestregel Tiktakovo zakletev Idi na smrt; razodene, zakaj meni, da grdi morilec namerava svoj črni naklep izvršiti po zračni poti preko ograde, potem pa pristavi:

„Zato velja, da nemudoma daste prestreči tega krvoločnega hudodelnika ter tako nenevarnega storite za vselej.“

Brž potem odidejo trije oboroženi čuvaji prežat v Idino spalnico.

„A ti moj Bog!“ čudi se Trebuščak, „kako da tisti hudobni človek mojemu dobremu otroku streže po življenju? Kako to? Saj moja Ida vendar pod milim nebom nikomur ne prizadeva prav ničesar žalega!“

„Jaz bi se ne upal izpregovoriti,“ pravi na to Kocijan, „kake strašne hudobije je ravno tisti človek obdolžil vašo nedolžno hčer, ne upal bi se — ali grozna nevarnost, ki preti, ta me sili, ta mi dela dolžnost, da vam hočem in moram biti odkritosrčen v vsem.“

Na to Kocijan razodene, kako je pred malo časa v Kamniku počil glas, da je Ida čarovnica, kako da mnogo Kamničanov kar slepo jemlje tako nesramno obrekovanje za resnico in se zatorej zgraža, pa da je vsega tega kriv brez dvoma le hudobni Tiktak.

Ida, kateri so že dalje časa bridkostne solze igrale v očeh, zakrije pri tem mladeničevem razodetju z obema rokama obraz in začne glasno ihteti. Da je prišla na tak glas, to ji z neznano bolečino navdaja nedolžno srce.

„Le utolaži se, dragica nedolžna! Saj Bog ti je priča in mi, da ti niti z mislijo nikomur najmanj žalega ne prizadevaš,“ tolaži jo pater Lazar, odjemaje ji ročice raz lic.

„Da, mila gospodična! Le mirni bodite in brez vse, vse skrbi! On naj trpi, on, ki se je drznil tako smrtno žaliti vas, in po vas blagega pa dražega vam očeta, kakor tudi vse nas, vaše prijatelje,

ki smo prepričani o vaši čistosti in o blagodušnosti vse vaše plemenite sorodovine.“

In Ida, posnemaje iz teh Kocijanovih besedi, da mu njegovo tolikokrat zagotavljano pa tolikanj drago ji spoštovanje do nje res še ni izginilo iz srca, jame se vse bolj in bolj pomirovati pa s hvaležnimi pogledi pričati mu, kako močno je zadovoljna ž njim. Kocijan, zavzemši potem prostor pri mali družbici poleg Ide, natanko pripoveduje vse, karkoli in kakor je kdaj čul črniti Ido ter kako neskončno srečnega se pač čuti, da je utegnil grozno, Idi žugajoče gorje odvrniti od Trebuščakove hiše.

V tem je bila polnoč.

Kmalu nato stopi v gostilno dvorano čuvaj, poročajoč:

„Imamo ga zasačenega! Pazno je bil prilezel skozi okno do postelje in — kjer se mu je zdelo, da bije gospodične srce, tja je porinil, glejte, to-le ostro bodalo, ob enem pa tudi težko padel predse na ležišče, da bi s svojim prokletim životom zadušil morda kak bolesteni vzklik. A mi vsi trije izpod postelje po njem, k tlom ž njim in okove mu na roke in noge! Pošast vam je velika, koščena in

grda, kot sama hudoba iz pekla. Hlastal je okrog sebe in rjul je, tulil, kakor črni volk — a zdaj je ustrahovan in ukroten! — Ali vam ga pripeljemo pred oči, ali — kaj zapoveste?“

„Ne, moje oči ne žele videti take divje zveri? Vrzite ga v podzemsko temnico, naj se mi tam notri pokori do smrti!“ ukaže graščak.

Poročevalec odide.

Trebuščak pa se obrne proti Kocijanu in objemaje ga zelo ginjen pravi:

„Ti pa, moj blagi, moj dragi prijatelj, kaj sem tebi dolžan? O, govori! S čim naj ti poplačam to delo? Vse svoje premoženje — rad ti ga dam, rad ti ga dam!“

Kocijanu neskončna radost zaigra na obrazu. Od zgolj sreče ne ve, kaj bi govoril, pa reče:

„O, kaj-li mi hočete dati? Kaj nisem bil dolžan odvrniti toliko strašno nevarnost? Kaj nisem iz celega srca rad storil tega?“

„In vendar,“ ugovarja Trebuščak, „tvoja zasluga je nepoplačljiva. Zdaj vidimo vsi, da le tvoja nocojšnja pot do nas je Ido rešila gotove smrti! Kaj bi jaz počel brez Ide? Kako bi jaz preživel

tolikanj drago mi dete? In gladeč ji rumene lase raz gladkega čela pravi Kocijanu:

„Da, da, moj dragi prijatelj, le govori! Kaj naj ti storim, da vsaj nekoliko povrnem svoj nepoplačljivi dolg? Glej, kar le morem, kar je tebi dražega — vse, vse sem iz celega srca rad pripravljen storiti za te!“

„O,“ vzklikne Kocijan po malem premisleku, „da si smem le še v prihodnje v svesti biti vašega in vaše ljube hčerke tolikanj dražega mi prijateljstva, poplačan sem in bodem dovolj — najbolj!“

„Najine prijaznosti ti želiš, blagi mladenič?“ vzklikne Trebuščak ginjen. „O, pa to že imaš, imaš jo v polni meri, odkar se poznamo; o tem si lahko prepričan! In glej,“ pristavi s povzdignenim glasom in prime Ido za roko, „jaz se prav nadejam, da moja ljuba hči čuti do tebe in goji tudi že več kakor zgolj samo prijateljstvo, in to po pravici! Že dvakrat si ji bil v skrajni nevarnosti mili varuh! Nocoj si ji očitno otel drago, drago življenje! Zato — kaj ji hočem družega varha iskati? Kaj se ji more najti kje le en zaslužnejši spoštovalec, meni povoljnejši, njej dražji in bolje pri srcu? Ida, sama govori, odkritosrčno, naravnost! Jaz ti le blago srečo želim!“

„Dragi moj oče! Kar so vaše želje, kako ne bi bile tudi moje!“ zagotavlja dekle sramežljivo rudé in povešaje obraz ter gorko oklepaje se roditeljeve roke.

„Povej — ti ljubiš Kocijana?“

Ida povzdigne obraz, pogleda z vsem otroškim zaupanjem očetu v oči, ozre se potem hrepeneč v Kocijana pa globoko in gorko čuteno pravi:

„Da, ljubim ga! Sam ve, da ga ljubim; saj ga moram ljubiti!“

„Da, da, ljuba moja! Ti moraš, da, moraš ljubiti tega našega, drazega prijatelja!“

Po teh besedah prime njo in njega za roko, pa gledaje mladeniču v obraz, od zgolj radosti in nenadne sreče žareči, reče:

„Če more moja hči osrečevati tebe, ki si ji izkazal neizmerno dobroto — ohranil in podaljšal življenje, če to more —“

„O!“ vzklikne Kocijan, ne da bi čakal graščakovega izgovora, in jasna sreča mu sije z obraza, „o, ni je pod rumenim solncem stvari, ki bi meni dražja bila pa delala me srečnejšega, ko ljubezen Idina! Ali kako bi se drznil jaz —“

Trebuščak, ki je na hip uganil, kak premislek pač teži mladeniča, položi brž njeno roko v njegovo rekoč:

„Srce plemenito je vredneje, je bolje od plemenitega rodu. Zato, Kocijan — ti bodi moj zet, moj naslednik, Ida je Tvoja!“

Pater Lazar pobožno povzdigne roke in Boga prosi blagoslova za presrečna mlada zaročenca, ki od sladke sreče, ki ju je tako nenadoma zadela, kar ne vesta, kako bi živeje in gorkeje zahvaljevala se sivemu očetu.

Družba potem še precej časa skupaj ostane na Karneku veselo in zadovoljno. Na Kocijanovo opominjevanje, da graščakovi družini tudi še posehmal nevarnost žuga po zlih, zavidljivih ljudeh, sklene Trebuščak kmalu obhajati Idino možitev še na Karneku, na ti stari dedini njegovih pradedov, potem pa nemudoma preseliti se v kako drugo graščino. To je popolnoma po volji tudi Kocijanu in Lazaru, ki mu rada obljubita, da hočeta kamorkoli ž njim in v zvesti prijaznosti do njega ne zapustiti ga nikdar več.

IX.

Nekaj dni potem, kar so se tako resne stvari godile na Karneku, je korakal Eražem Mavrin srdito po sobi gori in doli. Kedarkoli pogleda skozi okno, skozi katero se je ravno videlo na grad, vselej zaškrta z zobmi in zamolklo zakolne. Ker ni namreč še dozdej ne duha ne sluha po Tiktaku, ne more nič več dvomiti, da se je tam gori na Karneku njegov pobratim ujel v past. In zategadelj ravno premišluje, po kateri drugi poti bi zdaj dosegel svoje črne namene proti Trebuščakovi družini.

V tem vstopi pri njem mlad človek z zveženjem v roci in tresoč se na vsem životu, kakor božjasten.

Ko je Petac, katerega je tista ponočna hoja na Karnek navdala s toliko grozo in strahom, da mu je jezik otrpnil in krč zašel v ude, ko je namreč trpeč v risu pod ogrado čul Tiktaka zarjoveti, zazdelo se mu je, da hudobni duh voha tudi že njega po plečih, in — rinil je iz obrisanega kroga ven in navzdol, da je šlo po petah in glavi, kakor

in kamor je samo bolje in raje hotelo. Druzega jutra se ves razcapan komaj privleče domov in potem onemogel in bolan preleži do včeraj. Danes še le je mogel iti svojega izgubljenega pokrivala iskat na goro; pa poleg tega je našel tudi še nekaj Tiktakove obleke: obuvalo in haljo. To ga je tudi spomnilo na njegovo naročilo. In povezavši vse skupaj v culo, se napoti k Mavrinu, češ, naj mu tovariševa zapuščina priča, kar mu njegov zaletavi jezik ne bo mogel dopovedati.

Molče razvozla culo na tleh pred glavarjem, izvleče iz nje in vzdigovaje kvišku pojecljava Tiktakovo ime.

„Kje je Tiktak? Kje?“ povprašuje živo Mavrin, ki ga je brž razumel.

Petac pokaže skozi okno proti Karneku in zaječi.

Petac zmaje z ramami in spet zaječi.

Mavrin ga poplača z zlatom in mu namigne, naj odide.

Dve nedelji pozneje na noč je jug podil črne oblake preko obnebja. Zdaj pa zdaj je okresal kak krvav blisk in močno razsvetlil trdo temo, in včasih je zamolklo zagrmelo nad Karnekom.

Kamničanje so pozaprli veže pred žugajočo nevihto. Nobenega ni več zunaj, le Eražem Mavrin, trdo zadelan v plašč, hiti po velikih ulicah naravnost proti črnemu Joštu pod goro. Na umu ima, da si nocoj ohladi že dolgo gojeni srd nad Karnečani ter obenem maščuje svojega tam gori ponesrečenega privrženca, Tiktaka. Izmed veliko kamniških, Karnečanom zakletih sovražnikov si je namreč zlahka skrivaj pridobil peščico najstrastnejših za - se in svoje namere. Nocoj se hoče v tamošnji zakotni krčmi z zarotniki posvetovati o zagatnem podjetju.

O Mavrinovem prihodu že vsi sede okoli mize in si natakajo iz skupnega vrča.

„Ste nekaj mokri, gospod glavar!“ nagovori ga prvi, videč njegovo obleko okapljano.

„Hm, izza juga se žene črn oblak, iznad Grintovca podi ga burja, in onkraj Karneka ti vse križem leti in vre in kreše utrinke, da je groza! Boste videli, možje, to bo še prokleti ples nocoj!“ prorokuje glavar zavzemaje prostor med njimi.

„Bo, gotovo bo,“ priteza mu sosed, kimaje z glavo. „Davi so gobe pognale iz gnojišča, ves dan se ribja žival že narobe preobrača v vodi pa meče kvišku, in plivek že tretji dan poganja iz kadi.“

„Hm, časih sem se tudi jaz zanašal na taka znamenja, ali danes ta dan — čemu pa bi človek še verjel kaj? Niti za dež še ni podobe, pa ti prihruje že toča! Brez skrbi ne zadremujem le ene noči, kar se je ta hudičeva spaka ozelenila na Karneku!“ srdi se tretji.

„To je, vse nam pojde pod nič, če navskriž držimo roke!“ meni sivobradat meščan na desni. „Glejte, snoči vam pridem v hlev, pa vidim prelaznico, lepo živinče domače prireje, kako steguje vrat po stelji. Pristopim, ogledam jo in otipam. Koža zgrbljena po rebrih — ovčič ni! Mrzla ušesa, suhe nosnice: žabice, nič druzega! Puščam na ušesih, na repu — časih je to pomagalo. Ali dandanašnji — stori kar češ: zdravi, moli, dajaj za maše in kolni — vse je zastonj! Ni je pomoči več zoper nobeno bolezen, zoper nobeno nadlogo! Goved — opolnoči se je iztegnila.“

„Glejte besa! Kako pa pri meni?“ zahršči majhen možek, jezno stopivši na noge. „Onega tedna še imel sem zareje poln svinjak. Obe plemeni sta bili vrgli enega dne. Ena dvanajst lepih, lepo zraščениh prascev, dolzega života, dolzih ušes, dolzih repov; ena pa osem tudi postavnih in zdravih, deveti pa — čuda božja, nu, svinska prikazen!

Imel je šest nog, dva rilca, pa vendar ni hodil ne cvilil. Skaza svinska — kaj bi ž njo? Primem ga za zadnji nogi pa treščim ob korito, da pri priči pogine. Moja se huduje nad mano, češ, naj bi bil tudi spak živel onemu na čast, kdor je hotel imeti takega — jaz se jej smejem. Ali brž še tisti večer — kaj menite? Ona z osmerimi požre jih še sedem, osmega jej komaj polovico iztrgam iz rilca. In oni dvanajsteri — do danes so zapored pocepali, kakor ščurki, kadar se čemerike najedo. Nu, pa recite: kdo je kriv, da nobena žival ne ostane v svinjaku?“

„Kdo pa tega, da se moje tele ne da pridojiti? Da poprej krotko kravče otresa in brca, kakor bi silil ježa pod njo, ne pa teleta? Kdo? Ej, dobro vemo. Ta - le gori - le, čarovnica prokleta!“ roti se onega sosed, kazaje s palcem proti Karneku, potem pa posadi zviškoma izprazneno posodo na mizo, da se razspe v drobne črepinje.

„Le počasi, možje!“ opominja glavavar. „Saj vsi le predobro vemo, kje nas žulji čevelj! — Karnek, to prokleta gnezdišče in vališče tuje, navratne zalege — to je naše gorje! Toda samo besede nam ne izdado nič; gori moramo po njih, po njih!“

„Moramo, nadnje!“ kriče zarotniki vse križem.

Še se hrup ne poleže, kar rdeči blisk seže skozi okno ter razsvetli vse v pivnici, in trdo za-

grmi, da se zemlja potresa. Ob enem tudi že nastane neznan polom, z vsakim trenutkom huje drdraje, dokler se vsem zarotnikom nenadoma zaguglje krčma in zaječi v tla, in se mernik debela skala, hipoma porušivši ogrodje in strop s hruščem in strašnim polomom pogrezne v hišo med nje. Nekoliko ledenih, nenavadno debelih zrn cepne skozi narejeno lino za njo.

Zarotniki, planivši pokoncu, se strahoma pogledujejo. Vsi, kakor okameneli, strme.

Krčmarica trešči z vrati v pivnico in lomeč roke vpije:

„Sladko ime, nazarensko ime, Ježeš Marija in sveti Jošt! Saj ti pravim, ti dedec! Ongavil in onegal boš toliko časa, da se ti Bergantova gora povezne na mrho! Boš, boš, pravim ti, pa ti še porečem!“

Ko Jošt potem zvali nepovabljenega, kamnitega gosta ven pod kap in krčmarica po stari šegi prežene hudo uro, zavzemo zopet oživeli gostje prostore okoli omizja.

„Ste li videli čarovnega vruga?“ spregovori prvi glavar. „Kakor da nas je čula! Toda to nas ne straši! Hej, možje! —“

Vrata se odpro in noter stopi čudna, neznana človeška prikazen. Mršavo lice je blede in upadlo, steklene oči globoko vdrte pod čelo, razoglava, bosa, samo v srajci in v hlačah.“

Zarotniki vdrugič strme, kakor okameneli. Nobeden drugače ne misli, da imajo pred seboj tistega iz spodnjega kraja.

„Možje, meščani, nikar se ne bojte!“ spregovori hripavo prikazen.

Zarotniki se zganejo; ne zine nobeden.

„Vem, verjamem, da več ne morete spoznati — Tiktaka! Tako gospodar na Karneku počenja s pošteni ljudmi!“

„Gorje! Ali je mogoče — ti Tiktak?“ začudi se glavar Mavrin, hiteč sezati mu v roke, v tem, ko se vsi pričujoči čudom čudijo.

„Resnično, ti si, ti nesrečni Tiktak! Ali govori, govori nam, kaj strašnega se je godilo s teboj!“ povprašuje Mavrin.

Tiktak radovedno gledajoč družbo začne:

„Da, povem vam vse. Glejte, ta, tam gori-le, Trebuščak je kar z lepa, meni nič, tebi nič dal prestreči me in vreči v podzemsko, grajsko temnico nekaj sežnjev v tla. Koliko časa sem že prebil v

tistem prokletem, okuženem žrelu — ne vem; vem pa, kako je notri! Kamor roka seže ali noga, povsod groblje človeških kosti in črepinj! Nihče ne sešteje, koliko poštenih ljudi je kar natihoma požrl tisti grajski govtanec. Pa tudi jaz, vživaje samo tisto smrdljivo mlako, ki se mi je menda vsaki dan po motvozu spuščala v temnico, bi bil že skoraj omagal in poginil, da ni prišla druga, ki je prekrižala graščakove nakane z menoj. Poprej-le namreč, ravno sem se bil že ulegel zadremat na vse čase, zbobni vsa tista pečevnata votlina okrog mene in se potrese, da ono človeško ogrodje pri-skakuje od tal in se križem prekucava. Jaz rinem po koncu, kar, v tistem hipu zadrda v drugo, skalovita stena se odvali pred menoj in skozi narejeno razpoko me hladen veter opiše in obenem bliskov žarek razsvetli vso mojo grozno kotlino. Srečna nada me izpodbode. Zlezem po vseh štirih kobacaje v razpoko, lezem naprej, prilezem do stopnic navkreber, po rabljenem rovu in, kaj menite? — prerijem na grajsko dvorišče. Malo pre-mišlujem — hitro se potopim nazaj noter in tavaje po istem rovu navzdol proderem ne dolgo potem — pod „suhim robom“ na zrak.“

„Ali ste čuli, možje?“ poprime Mavrin po tej Tiktakovi pripovedi.

Zarotniki le zamolklo mrmraje kimajo v glavami. Govoriti nobeden ne more, tako je mrzla groza prevzela vse.

„In glejte,“ povdari Mavrin, „kakor je ta, katerega je Trebuščak hotel uničiti le zato, ker je večša glava, da take nobene, razgrnil in razodel njegovo čarovno zalego, tako je brez dvoma tudi že marsikateri drugi naših meščanov trpel tam gori pa tudi našel že bridki konec.“

Take glavarjeve paleče besede podkurijo zarotnike, da so vsi kar žerjavica in ogenj na Karnečane. Vsi so takoj nocoj pripravljeni iti nadnje, zlasti, ker se jim posehmal ni treba več posvetovati in ugibati, kako priti sicer v nepristopni grad. Tiktak jih hoče namreč sam peljati tja gori po poti, ki se je nocoj sama tako povoljno naredila in ugledila skozi odprši se rov.

Dobro uro pozneje si tedaj vsak zarotnik skrivaj pridruži še po enega ali dva zaupna privrženca, in brž potem se precejšnja, temna druhal oboroženih maščevalcev tihotapsko napoti po Bergantovi gori naravnost proti Karneku.

X.

Kar je Kocijan po tako nenavadnih naključjih došel do svoje nepričakovane, zorne sreče, do zaroke s Trebuščakovo hčerjo, živel je jako nemirno, v vednem upu in strahu boreč se sam s seboj. Hudo ga je bolela v srce zavest, da je njegov oče zaklet sovražnik njemu najdražjih oseb. To je tem huje bolelo Kocijana, ker je zelo ljubil svojega očeta in dobro čutil, koliko bridke nevolje in muke jim on prizadeva, kar so bili po Tiktaku zvedeli o njegovi skrivnosti; da pa pustiti ljubljene neveste Ide vendar ne more in nikdar ne more: to čuti! Ta očetova, tiho preteča nevolja mu dan in noč kakor težek kamen leži na srcu ter ga navdaja s hudo skrbjo, kaj bo. Za trdno v svesti si je namreč, da bo njegov oče napel vse skrajne sile, zaprečiti mu zvezo, katero on namerava za vselej skleniti s Trebuščakovo hčerjo. In, kakor tudi ugiba in preudarja, kako bi začel, da bi očetu manj jeze in žalosti prizadel, sam sebi pa vendar ustregel, ne najde nobene poti blažje: ker cilj njegovih vernih želja mu je in ostane nepremakljiv.

V teh stiskah mu čas toliko hitreje poteka, in zazori dan, za kateri je Trebuščak odločil hčerino poroko ter dal pripraviti vse, kar treba, da se on sam v mali družbi svojih najdražjih, obhajaje ženitovanje, še enkrat veseli, potem pa priljubljenemu Karneku in svojim najbližjim, izneverjenim sosedom da slovo za vselej.

S težkim srcem, kakor še nikoli v življenju, je hodil Kocijan poročnega dne gori in doli po sobi v očetovi hiši. — Danes mu velja, danes hoče, da pač za zmeraj zapusti te mile prostore, v katerih je preigral svoja otroška leta, presanjal mladeniško ljubezen in prejemal toliko dobrot zlasti od svojega očeta, kateremu hoče ravnokar in skrivaj uiti.

V teh težečih ga mislih nasloni se na okno, s katerega pogled seza do Karneka. Ta mu pri srcu postaja vedno tesneje, vedno bridkeje, in že mu prihaja tudi celo misel, da bi se očetu razodel ter prosil ga milostljivega usmiljenja in dovoljenja; ali ravno tako naglo živo sprevidi, da bi mu taka smela poskušnja bila popolnoma brezvspešna. Že ga prašine volja, da se Idi odpove; ali ozrši se proti Karneku, hipoma čuti, da mu je to nemogoče. Kocijan stori toliko trdnejši sklep.

V tem se je za nastajajoče hude ure tem hitreje pomračilo. Kamničani so pozapirali vrata, po ulicah

je veter vihral s prahom in vlegla se tema. Kmalu ni nikogar več zunaj. — Kocijan ravno hoče od okna, ko se nenadoma odpro vrata pod njim in venkaj stopi njegov oče.

Sin brž sodi, da ta pozna očetova hoja velja čemu posebnemu, da ga torej tudi skoraj ne bode nazaj. In to mu tudi prežene skrb, ki ga je ves čas do zdaj še težila, skrb namreč, kako bode neopažen od očeta odhajal nocoj.

Kakor hitro mu tedaj oče izpred oči izgine v temi, odmakne se od okna in pripravi za odhod. Še enkrat ozrši se po svoji mili sobi, vošči ji polglasno „z Bogom,“ da otožno odjekne, potem pa hiti ven, najprvo poklicat še patra Lazara, pottlej pa ž njim napotit se proti Karneku, da ga poroči še to noč.

Ob tem času je bilo v gradu precej živahnega gibanja. Vse družinstvo, srčno veseleč se nocojšnje slovesnosti, je bilo že pripravilo spodobno postrežbo prihajajočima gostoma in ju zdaj že težko pričakovalo. Trebuščak sam je pohajal po zelo okrašeni svatbeni dvorani, srčno zadovoljen, da je čakal dan, ko bo svoje ljubljene hčere srečo in blagor izročil zanesljivim rokam nadepolnega in čislaneega mladeniča. Le grajska kapelica je poda-

jala miren, ganljiv prizor. Pred žarko razsvetljenim, z nežnimi cvetkami okrašenim altarjem je mlada nevesta v snežnobelem, svatovskem odelu klečala in v tihi molitvi prosila blagoslova za resni, bližajoči se trenotek.

Kar se v tem splošnem pričakovanju razlegne neznan, pritlikavčev krik po vsem gradu, in brž na to nastane strašen hrup.

Ida plahoma zapustivši svetišče, pa k družinstvu hiteč po hodniku vidi, kako preko razsvitljenega dvorišča neznana druhal temnih, v črne halje zagrnjenih prikazni z divjim vikom in krikom vse križem vre ter z zvenečim orožjem v pesteh klesti in seka po vsem, kar živega prihaja pod roke.

Idi se noge pošibe od groze in strahu, ko ji Trebuščak smrtno splašen prihiti nasproti pa oklevnivši se je z rokami, vzklika:

„Ida, Ida! — Tuj neznan sovražnik v gradu — čuvaji že pobiti — — beživa, beživa se skrit!“

Ali predno še se obrneta kam, dohite ju pridri tolovaji, razločijo, očeta potolčejo k tlom, z Ido pa drveč se po stopnjicah doli kriče: „Čarovnica, čarovnica! Tu je prokleta čarovnica!“

Na dvorišču, kjer je večina graščinskega družinstva, hoteča varovati svojega čislanege gospo-

darja in njegovega drazega otroka; že našla konec ležeč v krvnih mlakah po tleh, privre ostala krvo- ločna druhal skup, popade Ido in za lase vlekoč omedlelo nežno žrtev za seboj rjove:

„Na grmado, na grmado s čarovnico!“

Pri vratih se pritlikavec Pomèk, skočivši iz zakotja in bridko ječoč ovije nesrečni v krilo; ali razbojna roka pobije ga mahom na zemljo, da pri tisti priči mrtev obleži. Na to se vsa druhal skozi vrata zgnete na prostor, potem pa po zapadni strani Bergantove gore drvi navzdol.

*

*

*

Nekoliko pozneje mladi ženin Mavrin Kocijan in pater Lazar prispeta po drugi, izhodni plati gore proti Karneku. Kar začujeta strašen človeški hrup in zagledata žareč svit, ki z nasprotne strani rdeče obseva grad.

Kocijan, misleč, da gori, popusti Lazara pa na okoli hiti poleg ograde tja do skrajnega robu, pod katerim zeva grozni prepad. Ozrši se doli od strahu ostrmi.

Okoli nakopičene hoste, izpod katere se debel dim vali in semtrtja tudi že švigajo rdeči zublji, razloči roj neznanih ljudij, kako vriščeč vse križem vro.

Kaj je to?

V brezdnu se vzdigne divji hrup, iz katerega Kocijan dobro razloči le hrščeče krike:

„Prokleta čarovnica!“

Najstrašnejša slutnja bridko vreže mladeniča v srce. Nagnivši se naprej z očmi skuša prodreti mrak, da bi se prepričal.

V istem trenotju ogenj siloma pribode iz kupa, in velik, žareč plamen se hipoma lizaje ovije okoli z veje na grmadi viseče ženske v beli obleki.

„Kocijan!“ čuje se iz brezdna nežen, bridko bolesten krik izmed divjega hrupa.

„To je Ida, moja nevesta! — o večni Bog!“ vzklikne Kocijan in se iztegne naprej, ko mu ravno za hrbet prišedši pater Lazar hoče položiti roko na ramo, pa že — ni ga več! Odkrehnil se mu je bil rob pod nogo — zvrnil se je v grozno globočino.

Osameli pater v tihi molitvi povzdigne oči proti nebesom. Ozrši se v prepad vidi dve trupli na grmadi. — —

Siv, star pastir, ki pod današnjim Starim gradom pase ovčjo čredo, kaže obiskovalcu razvaline, sivo, ploščato peč — pa pravi:

Tu na grmadi so včasi zažigali coprnice:

Zadnja je bila Ida, Trebuščakova hči.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000519394

